Intensieve samenwerking en integratie van speciaal en regulier onderwijs

TIEN PRAKTIJKVOORBEELDEN

Steunpunt Passend Onderwijs | VO RAAD | PO RAAD | Nederlands Centrum Onderwijs en Jeugdzorg

Intensieve samenwerking en integratie van speciaal en regulier onderwijs

TIEN PRAKTIJKVOORBEELDEN

Steunpunt Passend Onderwijs
VO RAAD
PO RAAD
Nederlands Centrum Onderwijs en Jeugdzorg

Inhoud

Voorwoord 7

Intensieve samenwerking en integratie van speciaal en regulier onderwijs 9

1. Brede school Het Anker, Wijk bij Duurstede 19
2. Junior College, Nunspeet 23
3. Gespecialiseerd Onderwijs Hoogeveen 27
4. Kentalis Compas College, Oss 31
5. KindCentrum Borgele, Deventer 35
6. Eduwiek, Hoogeveen 39
7. Prisma Gespecialiseerd Onderwijs, Kampen 43
8. SamenWerkTraject, Zwolle 47
9. Rehoboth Onderwijs & Zorg en Sébaschool, Ochten 51
10. Talentencampus Venlo 55

Colofon 58

Voorwoord

Goede samenwerking tussen regulier en speciaal onderwijs is van groot belang om leerlingen met speciale onderwijsbehoeften in het regulier onderwijs of een geïntegreerde voorziening te kunnen ondersteunen. Ook jeugdhulp, welzijn en zorg spelen hierbij een cruciale rol. Met de invoering van passend onderwijs is er in diverse scholen en samenwerkingsverbanden een intensieve en krachtige vorm van samenwerking tussen regulier en speciaal onderwijs op gang gekomen. En waar deze samenwerking al bestond is deze verder in een stroomverstelling geraakt.

In het onderwijs zien we steeds meer creatieve vormen van deze samenwerking. Door gebruik te maken van elkaars expertise en faciliteiten blijkt er veel meer mogelijk om een passend aanbod te creëren voor leerlingen met een extra ondersteuningsbehoefte. Zo wordt er gewerkt aan het vergroten van de basisondersteuning en thuisnabij onderwijs. Ook is inclusief onderwijs in opkomst. In deze publicatie zijn tien praktijkvoorbeelden beschreven waarin basisscholen, scholen voor speciaal (basis)onderwijs, IKC's, voortgezet onderwijs en voortgezet speciaal onderwijs zijn betrokken.

Hoewel het samenwerken de afgelopen jaren een vlucht heeft genomen, gaat het natuurlijk niet op alle plekken goed. Over passend onderwijs zijn veel negatieve geluiden te horen in de media. Met de verhalen uit deze bundel willen we een ander geluid laten horen. Passend onderwijs kent namelijk ook veel positieve opbrengsten en initiatieven die op de werkvloer zijn ontstaan met een duidelijke visie op passend onderwijs en inclusief onderwijs.

Denk hierbij bijvoorbeeld aan het Kindcentrum Borgele in Deventer waar vier partners met elkaar samenwerken met als doel dat kinderen zich maximaal ontwikkelen. Zij onderscheiden zich door de combinatie van regulier en speciaal onderwijs, zorg en opvang waardoor er verschillende expertises onder één dak beschikbaar zijn en ze een geïntegreerd aanbod kunnen realiseren. Een ander mooi voorbeeld: de intensieve samenwerking van het Kentalis Compas College, een school voor voortgezet speciaal onderwijs, met haar reguliere partner Het Hooghuis omdat ze dezelfde visie op inclusief onderwijs hebben.

De publicatie start met een inleiding van Dolf van Veen, projectleider van twee onderzoeksrapporten over intensieve samenwerking en integratie van regulier en speciaal onderwijs in het primair en voortgezet onderwijs.

De schoolbesturen, schoolteams en samenwerkingsverbanden betrokken bij deze praktijkvoorbeelden hebben ondanks de vele knelpunten, bijvoorbeeld in wet- en regelgeving, doorgezet en mooie samenwerkingsvormen tot stand gebracht. Door hen hierover het verhaal te laten vertellen in deze bundel, geven we ze het podium dat ze verdienen.

Rinda den Besten, voorzitter PO-Raad
Hein van Asseldonk, vice-voorzitter VO-raad

Intensieve samenwerking en integratie van speciaal en regulier onderwijs

INTRODUCTIE BIJ EEN TIENTAL PRAKTIJKVOORBEELDEN

Dolf van Veen[1]

De praktijkvoorbeelden die in deze bundel kort zijn beschreven, hebben gemeen dat zij alle betrekking hebben op intensieve samenwerking en soms integratie van speciaal en regulier onderwijs. Mede ten gevolge van de in 2014 ingevoerde Wet passend onderwijs zijn er in het onderwijsveld momenteel nieuwe initiatieven op dit gebied. Het streven om voor leerlingen met extra ondersteuningsbehoeften zo thuisnabij mogelijk een kwalitatief goed onderwijsaanbod aan te bieden, is een belangrijke onderwijspedagogische overweging om de samenwerking tussen speciale en reguliere scholen te intensiveren.

Maar ook financiële motieven (negatieve verevening) en demografische krimp kunnen daarbij een rol spelen (Van Veen et al., 2017)[2]. Dit samenspel van factoren kan voor schoolbesturen ook een aanleiding zijn om overdracht en integratie van voorzieningen te overwegen. Zo besloot enkele jaren geleden De Ambelt, een grote aanbieder van (voortgezet) speciaal onderwijs en ambulante ondersteuning met locaties in Drenthe, Overijssel en Gelderland, in regio's waar bedrijfsmatige en kwalitatieve risico's dreigden als gevolg van teruglopende leerlingaantallen, tot samenvoeging en overdracht van diverse locaties aan schoolbesturen in het regulier onderwijs. Deze bestuurlijke samenwerking en het streven daarbij de gespecialiseerde leerlingenzorg voor de betrokken regio's en samenwerkingsverbanden passend onderwijs te behouden, resulteerden in overdracht van vso-locaties aan het regulier voortgezet onderwijs en in het primair onderwijs tot geïntegreerde voorzieningen voor gespecialiseerd onderwijs gekoppeld aan het speciaal basisonderwijs (sbo).

VAN WERKGROEP NAAR ONTWIKKELGROEPEN EN EEN BESTUURLIJKE WERKGROEP

Tegen deze achtergrond en gelet op de veelheid aan vragen[3] die opkwamen bij de integratie van so en sbo op de locatie in Kampen (thans Prisma) benaderde het college van bestuur van De Ambelt in 2016 het NCOJ, LECSO en het SBOwerkverband met het verzoek om met De Ambelt mee te denken om de samenwerking tussen professionals en het partnerschap tussen betrokken organisaties vorm en inhoud te geven. Er is toen afgesproken om gezamenlijk in te gaan op dat verzoek en de gevraagde ondersteuning te richten op zowel het

1. Dolf van Veen is hoofd van het Nederlands Centrum Onderwijs en Jeugdzorg (NCOJ), werkzaam bij Hogeschool Windesheim en bijzonder hoogleraar aan de Universiteit van Nottingham. Samen met Marij Bosdriesz en Kees Kuijs voert hij vanuit het NCOJ het ondersteuningsprogramma *Samenwerking en integratie speciaal en regulier onderwijs* uit voor het Steunpunt Passend Onderwijs van de PO-Raad en de VO-raad, met steun van het ministerie van OCW.
2. Zie www.ncoj.nl/ncoj_publicaties/2017/Evaluatie-passend-onderwijs-Geintegreerde-voorzieningen-specialistische-onderwijszorg-swv-po.pdf.
3. Te denken valt aan consequenties voor en samenwerking met personeel, leerlingen en ouders, implicaties voor het pedagogisch klimaat, het onderwijsprogramma inclusief het ondersteunings- en jeugdhulpaanbod en voor de huisvesting en samenwerking met externe partners en het samenwerkingsverband in de regio.

ontwerpen van een passende methodiek als de invoering en resultaatsbepaling ervan.

Vrij snel daarna is besloten om een drietal andere initiatieven uit samenwerkingsverbanden in Waterland, Rotterdam en de Betuwe bij dit traject te betrekken, alle gericht op intensieve samenwerking tussen speciaal en regulier onderwijs. Eerdergenoemde partners hebben via het LECSO en de PO-Raad het ministerie van OCW benaderd voor financiële ondersteuning. Dit heeft geleid tot een aanvraag bij de NRO/OPRO voor aanvullende subsidie praktijkgericht onderzoek Speciaal onderwijs/Evaluatie Passend Onderwijs. Na toekenning heeft het NCOJ de vier praktijkvoorbeelden uitgebreid beschreven en het landelijke onderzoek naar samenwerking en integratie van speciaal en regulier onderwijs in het primair onderwijs uitgevoerd.[4]

Een en ander leverde veel input op voor de werkgroep waarin leidinggevenden van de vier praktijkinitiatieven samenwerkten. Deze werkgroep is in 2017/18 omgezet in een zogenaamde ontwikkelgroep waarin met financiële steun van het ministerie van OCW en op verzoek van de PO-Raad meer praktijkinitiatieven samenwerkten om hun methodiek verder te ontwikkelen en om passende antwoorden te vinden op urgente inhoudelijke en organisatorische vragen.

Na vergelijkbaar inventariserend onderzoek in het voortgezet onderwijs (Van Veen et al., 2018)[5] is in 2019 ook een ontwikkelgroep voor het voortgezet onderwijs van start gegaan. Het Steunpunt Passend Onderwijs van de PO-Raad en VO-raad coördineert het ondersteuningsprogramma, daarbij financieel gesteund door het ministerie van OCW. Het NCOJ voert vanuit en met het Steunpunt Passend Onderwijs[6] de ondersteuningsactiviteiten inmiddels uit voor een veertigtal initiatieven.

Behalve deze ontwikkelgroepen voor het primair en voortgezet onderwijs, voorziet de ondersteuning op dit moment in:

- een helpdesk die scholen, schoolbesturen en samenwerkingsverbanden vraaggericht adviseert bij lopende en nieuwe initiatieven;
- werkbezoeken aan praktijkinitiatieven uit de ontwikkelgroepen en uitwisselingsbijeenkomsten op thema's;
- een jaarlijkse conferentie waarin praktijkvoorbeelden zich presenteren en thematische sessies plaatsvinden over methodische, organisatorische en bestuurlijke vraagstukken. Deze jaarlijkse conferentie, vanwege het coronavirus dit jaar voor het eerst online, kan zich in een grote belangstelling verheugen. De praktijkvoorbeelden tonen hun progressie en bespreken knelpunten en ontwikkelingsvragen met vertegenwoordigers van andere scholen, zodat ingegaan kan worden op actuele inhoudelijke en bestuurlijke vraagstukken. Aan deze bijeenkomsten leveren ook de Inspectie van het Onderwijs en het ministerie van OCW steeds belangrijke bijdragen.

In de begeleiding van deze praktijkinitiatieven die zich richt op methodische en organisatorische vraagstukken wordt ook regelmatig gestuit op bestuurlijke vraagstukken en knelpunten in wet- en regelgeving die vernieuwingen vertragen of onmogelijk maken. In 2019 is daarom een start gemaakt met een bestuurlijke werkgroep. Samen met bestuurders van praktijkinitiatieven die aan de ontwikkelgroepen deelnemen is een knelpuntennotitie opgesteld.

VASTGESTELDE KNELPUNTEN BIJ SAMENWERKING EN INTEGRATIE VAN SPECIAAL EN REGULIER ONDERWIJS

Bij de invoering van passend onderwijs in 2014 zijn de schotten tussen regulier en speciaal onderwijs in stand gehouden. Deze blijken hardnekkig en staan de beleidsintenties van passend onderwijs en intensieve samenwerking en/of integratie tussen speciaal en regulier onderwijs regelmatig in de weg. De (oude) Beleidsregel experimenten samenwerking regulier en speciaal onderwijs (2018) bood volgens deelnemende schoolbesturen en directeuren onvoldoende ruimte en werd ook weinig enthousiast ontvangen in het veld. Minder dan tien scholen

4. Zie www.ncoj_publicaties/2017/Evaluatie-passend-onderwijs-Geintegreerde-voorzieningen-specialistische-onderwijszorg-swv-po.pdf.
5. Zie www.ncoj_publicaties/2018/Evaluatie-passend-onderwijs-samenwerking-tussen-vso-en-vo-en-geintegreerde-voorzieningen-voor-specialistische-onderwijszorg.pdf.
6. Medewerkers van het NCOJ voeren de ondersteuning uit in nauwe samenwerking met het SPO en met Mike Jolink en Marlies Peters in het bijzonder.

hebben zich hiervoor aangemeld, waarvan slechts één school voor voortgezet onderwijs; en dit terwijl een aanzienlijk grotere groep scholen actief bezig is de samenwerking speciaal/regulier onderwijs te intensiveren en/of te komen tot vormen van integratie.

Samenspraak met schoolleiders en bestuurders van praktijkinitiatieven uit de ontwikkelgroepen leerde dat de scholen zich door de landelijke overheid weinig gesteund voelen in hun streven passend onderwijs te bieden voor complexe doelgroepen leerlingen en kwalitatieve verbeteringen in de onderwijsleeromgeving te realiseren. Er werd een aanzienlijke lijst knelpunten geformuleerd. We noemen daaruit enkele voorbeelden:

- Mixen van leerlingen met verschillende 'toelaatbaarheden' (regulier én speciaal) in dezelfde, gemengde groepen met behoud van de extra financiering voor het kind en voor de school is problematisch vanwege beperkende randvoorwaarden, financiering en wettelijke mogelijkheden; je mag geen onderwijssoorten mengen c.q. BRIN-nummers kunnen niet door elkaar heen gebruikt worden bij regulier en speciaal in één groep.
- Scholen waarin leerlingen van scholen met verschillende BRIN-nummers bij elkaar in één school zitten, moeten alles voor al die BRIN-nummers apart organiseren, regelen en beschrijven. Denk aan medezeggenschapsraden, werkverdelingsplannen, enzovoort. Vooral het uitschrijven van de grote aantallen symbioseovereenkomsten is ongewenst; symbiose tot 60% is voor sommige leerlingen/arrangementen te gering en de percentages wisselen regelmatig, waardoor de bureaucratie rond verantwoording nog meer toeneemt.
- Het inspectietoezicht in geïntegreerde voorzieningen is complex; bij een mix van regulier en speciaal onderwijs is de vraag welke norm leidend is. Op welke leerlijn/onderwijsresultaten wordt getoetst? Maar ook heeft de school te maken met meerdere inspecties, zeker wanneer ook kinderopvang en jeugdhulp onderdeel uitmaken van de geïntegreerde voorziening. De ervaring leert tevens dat er bij de inspectie(s) weinig kennis aanwezig is over deze samenwerkings- of integratie-initiatieven.
- Financiering passend onderwijs stoelt vooral op individuele arrangementen, terwijl met name groepsarrangementen of groepsgericht inzetten van budgetten nodig zijn. Categorieën laag – middel – hoog zijn niet passend voor maatwerkarrangementen in geïntegreerde voorzieningen; afspraken met samenwerkingsverbanden over extra financiering bij plusarrangementen (bijvoorbeeld sbo+, voor so-leerlingen in sbo) zijn kwetsbaar gebleken. Specifiek voor de beleidsregel geldt het op termijn opheffen van de meest specialistische/duurste voorziening waardoor speciale onderwijszorg uiteindelijk niet bekostigd wordt. Dit alles bemoeilijkt inzet op integratie en duurzame samenwerking en behoud van kwalitatief goede speciale onderwijszorg voor (groepen) leerlingen die baat hebben bij een stabiele bezetting en praktijkuitvoering.

De lijst met knelpunten is aanzienlijk langer en bevat eveneens problemen rond gedogen, boetes en herstelopdrachten, rond bevoegdheden en salariëring en het niet kunnen beschikken over praktijklokalen. Wat bij veel praktijkinitiatieven overheerst is op zijn best een gedooggevoel, waar scholen en hun besturen zich inspannen en tal van voordelen zien. Zij wijzen op een beter en passender onderwijsprogramma, maar ook op efficiënt gebruik van voorzieningen, praktijkruimten en schaars personeel, met name in krimpregio's, op flexibele leerroutes en op onderwijsdeelname van kwetsbare leerlingen en (groepen) leerlingen met complexe ondersteuningsbehoeften. Zij vragen niet om gedogen, maar hebben behoefte aan wet- en regelgeving en beleidsmaatregelen die innovatie en intensieve samenwerking en integratie ondersteunen en stimuleren.

PRAKTIJKINITIATIEVEN HEBBEN BEHOEFTE AAN BELEIDSMAATREGELEN ...

In goede samenwerking met het ministerie van OCW is vervolgens actief gezocht naar mogelijkheden om vastgestelde knelpunten op te lossen en om meer ontwikkelruimte voor intensievere samenwerking en integratie te creëren. Dit heeft dit jaar geleid tot een nieuwe, aangepaste beleidsregel die ook volgens de bestuurders van de praktijkinitiatieven aanzienlijk meer kansen biedt voor intensieve samenwerking en integratie van speciaal en regulier onderwijs.[7]

Voor de zich in kwantitatief en kwalitatief opzicht ontwikkelende uitvoeringspraktijk van intensief samenwerkende scholen voor regulier en speciaal onderwijs, is de evaluatie van passend onderwijs een belangrijk moment om te beoordelen of de gekozen ontwikkelingsrichting er een is die de landelijke overheid ook duurzaam gaat ondersteunen. Voor de experimenten die integratie nastreven met scholen die speciale onderwijszorg bieden, is het wegvallen van de bekostiging van speciale onderwijszorg na de experimenteerperiode een voornaam vraagstuk. Voor de andere, grotere groep van reguliere scholen die hun onderwijszorg (willen) verbreden om leerlingen met extra ondersteuningsbehoeften goed thuisnabij onderwijs te bieden en die daartoe ook samenwerking en ondersteuning zoeken met scholen die expertise hebben op het gebied van speciale onderwijszorg, heeft de (nieuwe) beleidsregel minder betekenis. Het perspectief van deze scholen is namelijk niet gericht op het (volledig) integreren met een school die speciale onderwijszorg biedt. Deze scholen zijn voor bekostiging van de speciale onderwijszorg afhankelijk van de ondersteuning van het samenwerkingsverband. Deze reguliere scholen hopen op aanvullende, ondersteunende beleidsmaatregelen om de ingezette beweging van verbreding van de onderwijszorg en de inrichting van een onderwijsleeromgeving die passend en inclusiever onderwijs mogelijk maakt te kunnen doorzetten.

In de evaluatie van passend onderwijs is er tot nu toe relatief weinig aandacht geweest voor lopende praktijkinitiatieven op het gebied van intensieve samenwerking en integratie van speciaal en regulier onderwijs. En dat is jammer. De initiatieven laten namelijk zien welke knelpunten in de huidige uitvoeringspraktijk aan de orde zijn, hoe daarop door scholen en hun partners wordt gereageerd en welke ondersteunende (beleids) maatregelen wenselijk zijn. Ze tonen daarenboven ook de gedrevenheid van de initiatiefnemers en uitvoerders van de samenwerkingsinitiatieven, hun visie op het onderwijs en de beoogde opbrengsten van de samenwerking of integratie, en vooral ook hoe ze de invoering hebben voorbereid en hoe de feitelijke onderwijspraktijk eruit ziet.

De voorbeelden geven tevens een indruk van wat er binnen het huidige stelsel en uitvoeringskader van passend onderwijs mogelijk is en tonen de kenmerken en uitdagingen van scholen die vervolgstappen zetten en zich begeven in de zone van de naaste ontwikkeling. Voor de overdenking en doorontwikkeling van passend onderwijs bieden deze praktijkvoorbeelden daarmee, in al hun verscheidenheid, betekenisvolle input. Vanuit de praktijkinitiatieven zelf gedacht is dat geen vrijblijvende zaak. Zij willen niet gedoogd worden of alleen experiment zijn, maar zich vooral doorontwikkelen tot duurzame praktijken, erkenning en duidelijkheid krijgen over ondersteunende maatregelen de komende periode en, in het geval van de scholen die deelnemen aan de experimenten, over wat er gaat gebeuren na afloop van de experimenteerperiode. Hoeveel ruimte houden zij dan om de gerealiseerde intensieve samenwerking of integratie overeind te houden met voldoende middelen om de leerlingen passend onderwijs en gespecialiseerde ondersteuning te blijven bieden?

7. Bedoeld wordt de Beleidsregel experimenten samenwerking regulier en speciaal onderwijs 2020.

… DIE VERDERE ONDERWIJSONTWIKKELING ONDERSTEUNEN

Vanuit de lopende initiatieven rond samenwerking en integratie van speciaal en regulier onderwijs zijn in de ontwikkelgroepen en in gesprek met betrokken schoolbesturen niet alleen urgente knelpunten aangegeven, maar zijn er ook suggesties en wensen voor beleidsmaatregelen geformuleerd die zich niet beperken tot de nieuwe beleidsregel experimenten, maar ook ingaan op benodigde aangepaste wet- en regelgeving en aanpassing van het toezicht. Voor een overzicht van deze punten verwijzen we naar de betrokken notitie die op de website beschikbaar is.[8]

De schotten tussen regulier en speciaal onderwijs blijken in Nederland hardnekkig, we zeiden het al eerder: andere landen koersen al langer op sociale en onderwijskundige integratie en inclusiever onderwijs. De praktijkinitiatieven in het primair en voortgezet onderwijs in onze ontwikkelgroepen zijn allemaal actief in deze ontwikkelingsrichting. De verscheidenheid is echter aanzienlijk. Het kan gaan om intensieve samenwerking tussen bijvoorbeeld een school voor basisonderwijs en speciaal basisonderwijs met verbrede toelating of om intensieve samenwerking met het voortgezet speciaal onderwijs om bepaalde groepen leerlingen met extra ondersteuningsbehoeften voor korte of langere tijd in het regulier onderwijs te bedienen, al dan niet in aparte klassen.

Bij de lopende experimenten gaat het vooral om integratie van speciaal onderwijs en speciaal basisonderwijs, waardoor een (nieuwe) voorziening voor gespecialiseerd onderwijs in de regio ontstaat. Het enige aangemelde vo-experiment betreft een brede scholengemeenschap waarin intensief wordt samengewerkt met vso-scholen en integratie wordt nagestreefd. Ook los van de experimenten komt het overigens voor dat een school voor voortgezet speciaal onderwijs integreert in het regulier onderwijs, bijvoorbeeld met een school voor vmbo/havo. De uitvoeringspraktijk kent dus vele gezichten.

8. NCOJ (2020). *Input voor gewenste wijzigingen wet- en regelgeving en toezicht ten behoeve van integratie speciaal en regulier onderwijs*. Amsterdam: NCOJ. Zie hiervoor de websites van SPO en NCOJ respectievelijk www.steunpuntpassendonderwijs-povo.nl en www.ncoj.nl/speciaal+regulier/index.

Bestaande en beperkende randvoorwaarden houden uitbreiding van het aantal initiatieven echter tegen en zorgen voor tegenwind bij reguliere scholen die intensief samenwerken met het speciaal onderwijs en/of inclusiever onderwijs (willen) vormgeven. De doorontwikkeling van deze praktijkinitiatieven zou erg geholpen zijn met aanpassingen in wet- en regelgeving, een inclusiever waarderings- en toezichtskader van de Inspectie van het Onderwijs en zeker ook door ondersteunend onderwijshuisvestingsbeleid. Maar het gaat om meer. Tal van methodische en organisatorische vragen zijn aan de orde, zo toont onze ervaring met het begeleiden van ontwikkelgroepen. Bij integratievoorbeelden betreft dat bijvoorbeeld het samenvoegen van eerst gescheiden groepen leerlingen, de samenstelling van klassen en altijd ook de vormgeving van de leeromgeving en de benodigde ondersteuning van leren en onderwijzen. Ook zijn er vragen over de voorbereiding en het invoeringsproces, over de aanpak van bijbehorend professionaliseringsbeleid, en vragen over het benodigde leiderschap mede in relatie tot lokale, gebiedsgerichte samenwerking.

Werkontwikkeling krijgt in de ontwikkelgroepen in toenemende mate aandacht. Niet alleen door het bespreken van aanpakken en vraagstukken en het leren van ervaringen, maar ook door het bundelen van leerervaringen. Zo wordt op dit moment samen met praktijkinitiatieven gewerkt aan een methodische publicatie 'Een goed voorbereide start', waarin kernpunten uit de leerervaringen van leidinggevenden met betrekking tot de voorbereiding en invoering van intensieve samenwerking van speciaal en regulier onderwijs worden gebundeld. Nieuwe thema's die op dit moment aandacht krijgen zijn onder meer de (ondersteunende) rol van samenwerkingsverbanden bij integratie en samenwerking van speciaal en regulier onderwijs en het in beeld brengen van doelen, opbrengstverwachtingen en resultaten van de initiatieven. Daarnaast zijn er thema's die al langer op de agenda staan, zoals de ondersteuning van leraren in deze praktijkinitiatieven, en de verbinding met kinderopvang en jeugdhulp.

TIEN PRAKTIJKVOORBEELDEN IN DEZE BUNDEL EN ENKELE KANTTEKENINGEN

Kennis nemen van initiatieven door middel van praktijkbeschrijvingen van integratie- en samenwerkingspraktijken, werkbezoeken en uitwisselingsbijeenkomsten is van groot belang. Door de strenge (systeem)scheiding van speciaal en regulier onderwijs ontbreekt het professionals in het onderwijs, maar ook ouders, leerlingen, lerarenopleiders, politici, bestuurders en beleidsmakers vaak aan concrete beelden van samenwerkingspraktijken van regulier en speciaal onderwijs en inclusievere leeromgevingen en aan contact met deze voorbeeldpraktijken. Bestaande kennis en ervaring op het gebied van de vormgeving en ondersteuning van deze leeromgevingen blijven zo onbekend, net als de aanpak en inhoud van passend professionaliseringsbeleid, leiderschap en lokale, gebiedsgerichte samenwerking.[9] En dat is ronduit een gemis, want er valt veel te leren van deze uitvoeringspraktijken en de manier waarop deze zijn voorbereid en geïmplementeerd. Ook in lerarenopleidingen zijn in dit verband nog forse verbeterstappen te zetten.[10]

In deze publicatie is er niet voor gekozen de verschillende praktijkinitiatieven in beeld te brengen door steeds één of enkele punten uitvoerig te beschrijven en de portretten zo te omlijsten of in elkaar te zetten dat de lezer niet kan ontkomen aan een positieve indruk en bewondering voor de professionals, leerlingen en ouders die deze praktijken vorm en inhoud geven. De werkwijze die hier is aangehouden is er een waarbij volgens een vast stramien een aantal punten kort is beschreven aan de hand van interviews met leidinggevenden van de betrokken praktijklocaties. Hun mening en beoordelingen staan in de rapportages centraal en niet die van externe begeleiders of onderzoekers. Deze aandachtspunten die worden beschreven zijn: de aanleiding, doelen, ambities en partners in het initiatief, de werkwijze in de praktijk en de ervaringen van leerlingen, ouders en leraren/team, de uitdagingen en opbrengsten en, tot besluit, de toekomstige ontwikkelingen. De voordelen van deze

9. Zie Van Veen, D. (in druk). *Naar inclusiever onderwijs; over de benutting van (buitenlandse) kennis en ervaringen en het professionaliseren van leraren en de lerarenopleidingen*. In speciaal themanummer Inclusief onderwijs, september 2020. Utrecht: Sardes.
10. Zie publicatie hierboven in noot 9 en bijvoorbeeld: Van Veen, D., Huizenga, P., & Van der Steenhoven, P. (2016). *Passend onderwijs en de lerarenopleidingen*. Zwolle/Amsterdam: Hogeschool Windesheim/NCOJ (publicatie nr. 9 in de reeks Evaluatie Passend Onderwijs); Van Veen, D. (2018). *Passend onderwijs en de lerarenopleidingen; Strategische notitie*. Hogeschool Windesheim: Zwolle; van der Steenhoven, P. & Van Veen, D. (2020). *Speciale onderwijszorg in het curriculum van pabo's en de samenwerking met het werkveld*. Amsterdam: NCOJ.

aanpak zijn dat je als lezer relatief snel een indruk krijgt van de praktijklocaties en dat, door de vaste set aandachtspunten, gedachten over overeenkomsten en verschillen tussen de initiatieven bijna als vanzelf opkomen.

De *zes praktijkvoorbeelden uit het primair onderwijs* kunnen vanuit het onderwijsperspectief worden onderscheiden in enerzijds initiatieven waarin speciaal onderwijs en speciaal basisonderwijs intensief samenwerken of (volledig) integreren (Hoogeveen respectievelijk Kampen) met een voorziening van gespecialiseerd onderwijs als resultaat. De aanleiding was in beide gevallen bedrijfseconomisch van aard; er was sprake van een krimpgebied en een teruglopend aantal leerlingen bij de betrokken scholen. Samenvoeging was een voor de hand liggende oplossing die het mogelijk maakt bestaande expertise te bundelen en beschikbaar te houden voor de regio en om inhoudelijke vernieuwingen door te voeren in het onderwijs.

Een tweede spoor wordt zichtbaar in de andere voorbeelden waarbij reguliere basisscholen samenwerken met een school voor speciaal basisonderwijs met verbrede toelating (so 3/4) (Wijk bij Duurstede) en speciaal onderwijs (so 3/4) (Venlo, Deventer en Ochten). In deze gevallen is geen sprake van experimenten in de zin van de 'oude' beleidsregel, maar van intensieve samenwerking van verschillende scholen en schoolsoorten onder één dak, die symbiose en maatwerktrajecten vergemakkelijkt en thuisnabij en inclusiever onderwijs voor leerlingen met extra ondersteuningsbehoeften mogelijk maakt via flexibele inzet van expertise en schoolsoort- en groepsdoorbrekend werken.

De inhoudelijke meerwaarde voor leerlingen die scholen aangeven voor deze praktijken van intensieve samenwerking of integratie, zijn niet alleen gericht op leerlingen die speciale onderwijszorg behoeven (o.a. thuisnabij onderwijs, betere ontwikkelingsmogelijkheden, welbevinden), maar omvatten opbrengsten voor alle leerlingen (op het gebied van leerresultaten, sociaal-emotionele ontwikkeling, leren samenwerken). Deze opbrengsten worden ook veelvuldig genoemd in de internationale kennisbasis op het terrein van integratie en meer inclusief onderwijs.

De praktijkbeschrijvingen benadrukken tevens het grote belang van intensief samenwerken met ouders bij de voorbereiding en uitvoering van deze initiatieven. Volgens de scholen zijn de ouders daar op dit moment in het algemeen positief over, zij het dat sommige ouders aanvankelijk bezorgd waren. Ouders zijn vooral tevreden over de meerwaarde voor leerlingen en de beschikbare expertise op school. Sommige scholen zien dat dit resulteert in een groeiend aantal leerlingen.

Enkele basisscholen die hun onderwijszorg verbreden en inclusiever onderwijs nastreven ervaren een aanzuigende werking en meer aanmeldingen van leerlingen met extra ondersteuningsbehoeften. Hoewel deze praktijkinitiatieven verdere zorgverbreding omarmen en als professionele uitdaging zien, benadrukken diverse schoolleiders tevens het belang van verdere zorgverbreding en expertiseontwikkeling bij collega-basisscholen. Zij zien hier een belangrijke stimulerende rol weggelegd voor het samenwerkingsverband in de regio. Opmerkelijk is in dit verband dat ook de twee praktijkinitiatieven waarbij de intensieve samenwerking en integratie van so/sbo geleid heeft tot een voorziening voor gespecialiseerd onderwijs met een regionale functie, aangeven dat ze hun expertise beschikbaar stellen voor het reguliere basisonderwijs en dat ze het werken aan inclusiever onderwijs actief willen ondersteunen. Ook benadrukken praktijkinitiatieven het belang van onderwijshuisvesting en de extra mogelijkheden die nieuwbouw brengt om de samenwerking tussen speciaal en regulier onderwijs te intensiveren en passender en inclusiever onderwijs te ondersteunen.

Waar alle initiatieven wijzen op het belang van goede speciale onderwijszorg in de scholen en werk maken van teamvorming, expertiseontwikkeling en goede ondersteuning van leren en onderwijzen, benadrukken de voorbeelden ook het belang van werkrelaties met het samenwerkingsverband en de gemeente(n) in de regio, met name om de benodigde

aanvullende ondersteuning en inzet vanuit de jeugdhulp, gezondheidszorg en (gespecialiseerde) opvang te kunnen realiseren. Op deze terreinen liggen belangrijke ontwikkelingsopdrachten.

De *vier praktijkvoorbeelden uit het voortgezet onderwijs* die in deze publicatie kort worden beschreven maken geen deel uit van de groep scholen die gekoppeld is aan de (oude) Beleidsregel experimenten samenwerking speciaal en regulier onderwijs. De enige vo-school in Nederland met een experiment-status is op dit moment de Jacobus Fruytier Scholengemeenschap in Apeldoorn die alle schooltypen onder één dak heeft, samenwerkt met een vso-cluster 4 afdeling en werkt aan een toenemende sociale en onderwijskundige integratie. Een beschrijving van deze school is te lezen op onze websites (zie noot 8).

Ook zijn geen beschrijvingen opgenomen van zes vernieuwende vormen van samenwerking en integratie tussen voortgezet speciaal onderwijs en verschillende typen van voortgezet onderwijs die al eerder in oktober 2018 door het Steunpunt Passend Onderwijs zijn gepubliceerd.[11] Het gaat daarbij veelal om speciale, aparte klassen voor (groepen) leerlingen met bepaalde extra onderwijs- en ondersteuningsbehoeften. De voorbeelden verschillen aanzienlijk in de mate waarin sociale en onderwijskundige integratie in het reguliere voortgezet onderwijs wordt nagestreefd en in de wijze waarop deze wordt gerealiseerd. Zo gaat het bijvoorbeeld om een achtervang voor als het in het regulier onderwijs even niet gaat of als de leerling tijdelijk extra hulp nodig heeft, of om specifieke klassen voor groepen leerlingen met speciale onderwijsbehoeften die bijvoorbeeld samenhangen met autisme of angsten, of andere gedrags- en/of leerproblemen. Deze aparte klassen en groepen binnen het regulier onderwijs kunnen voor relatief korte of langere tijd worden aangeboden en zijn bijvoorbeeld beschikbaar voor instromende leerlingen met speciale onderwijsbehoeften in de eerste twee jaar met een beoogde volledige integratie van de leerling in het regulier onderwijs vanaf leerjaar drie (syntheseklas), of richten zich op de theorievakken terwijl de praktijklessen samen met reguliere vmbo-leerlingen worden gevolgd (symbioseklas). In bijna alle gevallen gaat het om jonge initiatieven. Harde evaluatiegegevens zijn nog niet overal beschikbaar, maar de eerste bevindingen van scholen over de mate waarin beoogde resultaten worden gerealiseerd zijn veelbelovend.

Ons eerdere onderzoek in het voortgezet onderwijs richtte zich op het voorkomen en de aard van de samenwerking en de integratie met het voortgezet speciaal onderwijs (van Veen et al., 2018).[12] Onderzoeksresultaten wat betreft de mate van samenwerking laten aanzienlijke verschillen zien wat betreft maatwerk voor individuele leerlingen, voorzieningen of arrangementen voor specifieke groepen leerlingen, diagnostiek, preventie en advies, en deskundigheidsbevordering van leraren in het voortgezet onderwijs. Voor sommige aspecten geldt bovendien dat daarbij vooral het vmbo en pro betrokken zijn en veelal niet het vwo. Kijken we specifiek naar intensieve samenwerking, gebundelde inzet van vso-vo en integratie van voorzieningen, dan gaat het om een klein maar wel toenemend aantal initiatieven dat zich overwegend in de startfase bevindt of in voorbereiding is.

Gelet op de beschikbare onderzoeksgegevens en de al beschikbare beschrijvingen, zijn in de voorliggende publicatie initiatieven in het voortgezet onderwijs gekozen die de variatie in de vormen van intensieve samenwerking tussen regulier en speciaal onderwijs zichtbaar maken. Eduwiek in Hoogeveen is een voorbeeld in het voortgezet onderwijs van een brede scholengemeenschap met alle onderwijstypen in het regulier onderwijs die in samenwerking met verschillende typen vso-scholen grenzen tussen regulier en speciaal onderwijs probeert te slechten en een totaalaanbod van onderwijs en ondersteuning realiseert met het doel alle leerlingen binnen één school goed onderwijs te geven, ook leerlingen die speciale onderwijszorg behoeven.

Het Junior College in Nunspeet is een voorbeeld van een samenwerking van een school voor voortgezet onderwijs en speciaal onderwijs (cluster 4). Naar

11. Steunpunt Passend Onderwijs, PO-Raad & VO-raad (2018). *Verrassend Passend; Samenwerking tussen regulier en speciaal VO*. Utrecht: SPO. Zie www.steunpuntpassendonderwijs-povo.nl/knowledge-item/verrassend-passend-special-over-samenwerking-regulier-en-speciaal-vo/.
12. Zie www.ncoj.nl/ncoj_publicaties/2018/Evaluatie-passend-onderwijs-samenwerking-tussen-vso-en-vo-en-geintegreerde-voorzieningen-voor-specialistische-onderwijszorg.pdf.

aanleiding van het wegvallen van een vso-voorziening in de regio wordt in één gebouw, waarin groep 7 en 8 van de so-school en leerjaar 1 en 2 van de vo-school zijn ondergebracht, gezamenlijk thuisnabij onderwijs aangeboden en worden leerlingen intensief begeleid naar zo regulier mogelijk onderwijs.

Een volgende praktijkvoorbeeld staat stil bij de wijze waarop in Oss slechthorende kinderen en leerlingen met een taalontwikkelingsstoornis van Kentalis (vso cluster 2) door samenwerking met het Het Hooghuis (vmbo en pro) binnen de muren van de reguliere school onderwijs volgen. De beschrijving toont een belangrijke ontwikkelingsrichting voor deze sector, die ook in het cluster 1-onderwijs zichtbaar is.

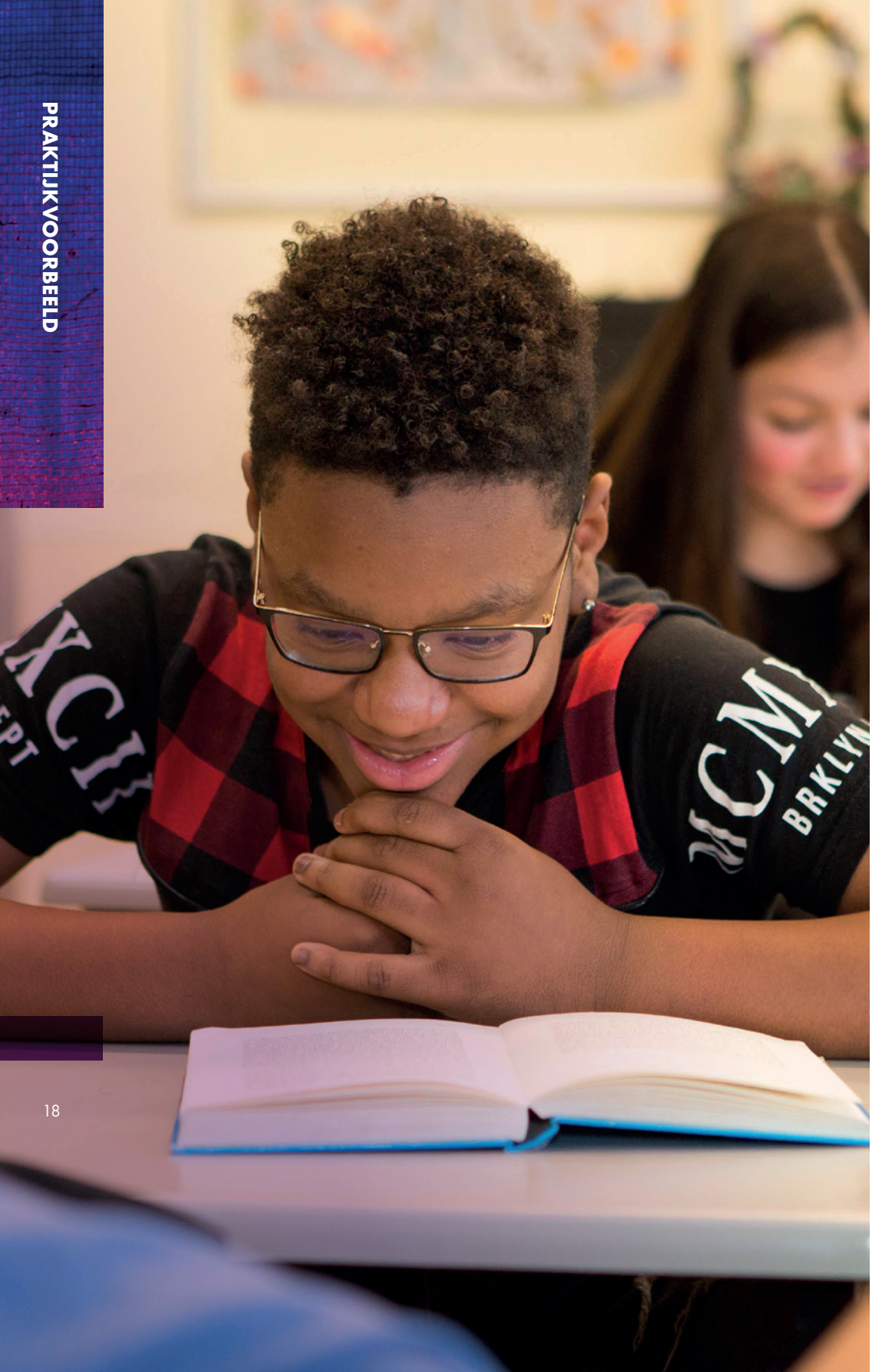
Het SamenWerkTraject in Zwolle is het laatste voorbeeld uit het voortgezet onderwijs. Dit is een initiatief waarin regulier (vmbo/pro/mbo) en speciaal onderwijs (vso 3 en 4) met andere partners in de regio intensief samenwerken om pro-/entree-/vso-leerlingen een betere kans op de arbeidsmarkt te geven en door te laten stromen naar betaalde arbeid of beschut werk.

Tot zo ver de introductie op de praktijkvoorbeelden die in deze publicatie centraal staan. Wij hopen dat de beschrijvingen nieuwsgierig maken en aanzetten tot vragen, contact zoeken met het ondersteuningsprogramma[13] en/of het plannen van een werkbezoek. In alle gevallen gaat het om werk in uitvoering. De initiatieven noemen tal van zaken die aandacht vragen uit oogpunt van werkontwikkeling en verbinding met andere scholen, het samenwerkingsverband en gemeenten. Met de evaluatie van passend onderwijs voor de deur bieden de praktijkvoorbeelden echter ook input voor overdenking van nieuw onderwijsbeleid, waarbij de ogen gericht zijn op de kwaliteit van de (speciale) onderwijszorg en het stimuleren van passende en meer inclusieve leeromgevingen.

Het doorbreken van de strakke scheiding tussen speciaal en regulier die ons onderwijssysteem zo lang heeft gekenmerkt, biedt tal van mogelijkheden, dat laten de praktijkvoorbeelden zien. Deze praktijken komen er echter niet vanzelf. Ze hebben baat bij ondersteuning en stimulerende beleidsmaatregelen die zijn ingebed in een gedragen inhoudelijke koers met bijpassende (duurzame) randvoorwaarden.

13. Zie www.ncoj.nl/speciaal+regulier/index en www.steunpuntpassendonderwijs-povo.nl.

1. Brede school Het Anker, Wijk bij Duurstede

Sinds 2017 kunnen kinderen van 0-13 jaar in Wijk bij Duurstede terecht op brede school Het Anker. Onder de naam 'Geen kind Wijk uit' biedt deze leef- en leergemeenschap kinderopvang, regulier onderwijs, speciaal basisonderwijs en speciaal onderwijs (verbrede toelating cluster 3 en 4).

PARTNERS

Er is een stuurgroep waarin alle partners zijn vertegenwoordigd:

- S(b)o-school Het Anker (sbo, verbrede toelating so cluster 3 en 4)
- Openbare basisschool Het Anker
- Gemeente Wijk bij Duurstede
- Kindcentrum Midden-Nederland Kind & Co
- Samenwerkingsverband ZOUT (Zuidoost Utrecht)

AANLEIDING

In het huisvestingsplan van de gemeente Wijk bij Duurstede was al geruime tijd geleden vastgelegd dat de twee scholen en de kinderopvang samen een nieuw gebouw zouden betrekken. Tegen de tijd dat de plannen van de nieuwbouw concreet werden, stond het leerlingenaantal van beide scholen onder druk. Daarnaast was er een roep om in Wijk bij Duurstede een expertisepunt open te houden, omdat kinderen anders ver zouden moeten reizen voor een passend aanbod.

DOELEN EN AMBITIES

Doel van de samenwerking is een inclusief aanbod te realiseren voor kinderen in Wijk bij Duurstede, zodat zij thuisnabij passend onderwijs kunnen volgen. We willen voorkomen dat kinderen die wat anders nodig hebben dan regulier onderwijs ver moeten reizen en daardoor geen aansluiting hebben met leeftijdsgenootjes in de buurt. Door de verbrede toelating op het sbo en de samenwerking met het regulier onderwijs, willen we bewerkstelligen dat 'geen kind Wijk uit hoeft'.

Op dit moment neigt Het Anker een brede zorgschool te worden (IQ 60 - 145+, nieuwkomers, sbo en so). Daarom hebben we tevens de ambitie om de expertise van collega-scholen te vergroten, zodat kinderen ook in hun eigen wijk naar school kunnen. Dit willen we samen met het samenwerkingsverband en de gemeente realiseren.

DE PRAKTIJK

Basisschool Het Anker en speciale basisschool Het Anker verzorgen samen het onderwijsprogramma. Officieel zijn het nog twee scholen, maar zij functioneren als één school, met één team, één jaarkalender en één directie.

Elk kind krijgt zoveel mogelijk het onderwijs, de begeleiding en de ondersteuning die het nodig heeft om zich te ontwikkelen. Er zijn vier units: groep 1-2, groep 3-4, groep 5-6 en groep 7-8. De units bestaan uit sbo-groepen (met so) en bao-groepen. De leerlingen werken in hun eigen groep en met leerlingen uit andere groepen. Er zijn kinderen die groeps- en/of schooldoorbroken onderwijs krijgen

in de basisvakken. Buiten spelen doen we gemengd. In de middag is er aandacht voor talentontwikkeling. Ook dit gebeurt zo mogelijk schooldoorbroken. Er is een speciaal aanbod voor hoogbegaafde kinderen (Exploragroep) en voor kinderen met een verblijfsvergunning die de Nederlandse taal onvoldoende beheersen. In de buitenschoolse opvang is er een aparte groep voor kinderen die wat extra's nodig hebben.

DE LEERLINGEN

De samenwerking zorgt er niet alleen voor dat so-kinderen thuisnabij onderwijs kunnen volgen, maar maakt ook dat zij met broertjes en zusjes naar dezelfde school kunnen. Ook dat is een grote meerwaarde voor de kinderen. Kinderen leren elkaar, met al hun verschillen, kennen, waarderen en accepteren en er ontstaat respect tussen de verschillende groepen kinderen. Dat gaat niet altijd vanzelf. Dat moet groeien, maar ook is het daarvoor nodig dat de school en het onderwijs goed worden ingericht.

De s(b)o-kinderen profiteren van het feit dat ze met kinderen van de reguliere school optrekken. Ook is het mooi dat een mogelijke overstap naar regulier onderwijs voor deze kinderen gemakkelijker wordt. Maar niet alleen de s(b)o-kinderen profiteren van de samenwerking. Doordat de s(b)o-expertise gemakkelijk kan worden ingezet voor kinderen die regulier onderwijs volgen, profiteren ook zij van de samenwerking.

> "Waar we begonnen zijn met één so-leerling en nog niet zo goed wisten welke expertise er nodig was, hebben we nu 18 s(b)o-leerlingen. Met de komst van meer leerlingen, ontwikkelen we ons. We kunnen steeds meer aan. We krijgen volgend jaar bijvoorbeeld een leerling met een visuele beperking. Dat is een nieuwe problematiek voor ons, dus dat betekent dat we ons daar op gaan ontwikkelen."
> *Inge Westerveld, directeur van s(b)o Het Anker en bao Het Anker*

DE OUDERS

De ouders zien zeker de winst van de samenwerking, maar de school heeft daar wel wat voor gedaan. Aanvankelijk waren er wat ouders (vooral in de bovenbouw) die moeite hadden met de samenwerking, bijvoorbeeld omdat ze bewust voor een kleine school hadden gekozen of omdat ze het lastig vonden dat hun kind moest mengen met kinderen waarmee het helemaal geen binding had. De school heeft ouderavonden georganiseerd om de ouders zo goed mogelijk mee te nemen in de ontwikkeling, en heeft de eerste jaren op onderdelen rekening gehouden met de gevoeligheden van ouders, bijvoorbeeld door de eindmusical nog apart te organiseren.

> "De pijn moest er bij de ouders een beetje uitgroeien. De ouders van de kleuters die nu bij ons worden aangemeld, weten niet anders dan dat alles onder één dak zit en vinden het positief dat we zoveel expertise in huis hebben. Ouders van sbo-kinderen vinden het bijvoorbeeld heel prettig dat hun kind ook met reguliere basisschoolkinderen in de klas zit. Ouders zien nu zeker de winst van deze constructie."
> *Inge Westerveld, directeur van s(b)o Het Anker en bao Het Anker*

DE LERAREN/HET TEAM

Toen de samenwerking een feit was, konden medewerkers zelf de keuze maken of ze wilden 'meegaan'. Voor wie dit niet wilde werd een andere plek gezocht binnen de stichting. Een aantal leerkrachten koos vooraf of na een jaar voor een andere werkplek. Het was en is een belangrijke voorwaarde dat leerkrachten zich commiteren aan de visie en de opdracht van de samenwerkende partners. Om mensen te betrekken bij het proces en de samenwerking, hebben de medewerkers – het team, de units, de leerkrachten – veel eigenaarschap. De kaders en de koers staan vast (visie, schoolplan, jaarplanning) maar daarbinnen hebben de medewerkers veel eigen verantwoordelijkheid en ontwikkelruimte.

Er is veel aandacht voor professionalisering. Zo is er een tweejarig nascholingstraject gaande voor leerkrachten en medewerkers van de kinderopvang. Dit traject bestaat uit gezamenlijke studiebijeenkomsten en 'coaching on the job' om het geleerde in praktijk te leren brengen.

> "We investeren veel in de professionalisering van de leerkrachten, ook in hun ontwikkeling als mens, als persoon. Want als je je aan zo'n veranderingsproces alleen als professional, en niet als persoon verbindt, dan red je het niet omdat je dan op een gegeven moment tegen jezelf aanloopt. Dat we veel oog hebben voor de leerkracht als mens helpt om hen betrokken en in ontwikkeling te houden."
> *Inge Westerveld, directeur van s(b)o Het Anker en bao Het Anker*

UITDAGINGEN

De samenwerking brengt een aantal uitdagingen met zich mee:

- Omdat deze constructie formeel 'niet mag', wordt gewerkt aan het opstellen van een symbioseovereenkomst. Dat brengt veel administratie met zich mee. Omdat beide scholen vallen onder WPO, valt de samenwerking niet onder de 'Beleidsregel experimenten samenwerking regulier en speciaal onderwijs[14]'.
- De samenwerkende organisaties werken met één inhoudelijk ondersteuningsteam. Als ouders geen toestemming geven voor het delen van gegevens, brengt dit een AVG-vraagstuk met zich mee.
- De verschillende scholen/organisaties hebben hun eigen cultuur en administratiesystemen. Dat vereist veel (dubbel) werk en afstemming. Ook de bestuurlijke verantwoordelijkheden moeten steeds opnieuw worden afgestemd en afgehecht.
- Deze constructie staat of valt met lef, moed, goed personeel en een sterke achterban. Het vereist 'ander' personeelsbeleid (gericht op ontwikkeling), affiniteit met de doelgroep, specifieke expertise en 'een brede rug'.

OPBRENGSTEN

- Minder segregatie omdat leerlingen uit Wijk bij Duurstede met diverse onderwijsbehoeften samen leven en leren.
- Minder leerlingen die moeten reizen om passend onderwijs te krijgen en dus minder kosten voor leerlingenvervoer buiten Wijk bij Duurstede (passend onderwijs thuisnabij).
- Minder doorverwijzing naar zwaardere zorg en/of minder de noodzaak tot aparte behandelsetting.
- Minder bureaucratie, omdat meer onder één dak plaatsvindt: meer eenvoud in rapportage, specialistisch overleg en minder regellast.

TOEKOMSTIGE ONTWIKKELINGEN

We hebben deze ontwikkeling vormgegeven in een vierjarig project, waarvan er nu bijna 3 jaar op zitten. De hierboven geformuleerde opbrengsten moeten aan het eind van het project zijn gerealiseerd.

Streven is om meer scholen bij de samenwerking te betrekken en de stuurgroep uit te breiden met meer besturen. Om het project 'Geen kind Wijk uit' te doen slagen (alle kinderen thuisnabij onderwijs te bieden) en verder te brengen, is het van belang dat in de toekomst ook collega-scholen in staat zijn om steeds meer kinderen de benodigde ondersteuning te bieden.

MEER INFORMATIE

Inge Westerveld

www.hetanker-wijk.nl

14. Met de wijziging van de beleidsregel per 1 juli 2020 is de samenwerking formeel wel mogelijk.

2. Junior College, Nunspeet

Het Junior College in Nunspeet biedt leerlingen met een 'cluster 4 indicatie' 10-14 onderwijs. Het is een samenwerking tussen een so-school (cluster 4) een reguliere vo-school. In het Junior College zijn groep 7 en 8 van de so-school (de onderbouw) en leerjaar 1 en 2 van de vo-school (de bovenbouw) ondergebracht. De afspraken zijn vastgelegd in een samenwerkingsovereenkomst.

PARTNERS

- Dr. A. Verschoorschool, Nunspeet (so cluster 4).
- Nuborgh College Elburg/Nunspeet.

AANLEIDING

Toen de vso-locatie van De Ambelt in Nunspeet als gevolg van reorganisatie verdween, zijn het Nuborgh College en de Dr. A. Verschoolschool met elkaar in gesprek gegaan om samenwerkingsmogelijkheden te onderzoeken zodat deze leerlingen thuisnabij onderwijs kunnen blijven volgen.

DOELEN EN AMBITIES

- Leerlingen volgen thuisnabij zo regulier mogelijk onderwijs.
- Leerlingen stromen soepel door van primair naar voortgezet onderwijs.
- Leerlingen stromen goed toegerust door naar een reguliere vo-school.
- De kansen van leerlingen vergroten: leerlingen behalen een regulier vo-diploma.

DE PRAKTIJK

Voor deze so-leerlingen is de overgang naar het voortgezet onderwijs vaak een struikelblok. Door de bovenbouw van de so-school (groep 7 en 8) en de onderbouw van de vo-school (klas 1 en 2) onder te brengen in één gebouw, wil het Junior College deze overgang vergemakkelijken.

Kleinschaligheid (groepen van 10 à 15 leerlingen) en een veilig en stimulerend pedagogisch klimaat zijn belangrijke kenmerken van het Junior College. Onder- en bovenbouw werken intensief samen en wisselen informatie over leerlingen uit. Er worden drie keer per jaar ouder-kind gesprekken gevoerd over het handelingsplan en de ontwikkeling van het kind. De leerling heeft in deze gesprekken de lead.

Leerlingen waarvan duidelijk is dat ze beter op hun plek zijn in het vso of het praktijkonderwijs, stromen na groep 8 uit naar een andere school. De leerlingen die op het Junior College blijven worden voorbereid op doorstroom naar een reguliere vo-school. Zij krijgen in kleine groepen onderwijs op hun eigen niveau (vmbo-basis tot vwo). Vanaf het begin in klas 1 (vo) volgen zij vijf uur per week lessen op een reguliere vo-school

van het Nuborgh College. Het eerste halfjaar gaat een leraar van het Junior College met hen mee. Het aantal uren op de reguliere school wordt gaandeweg uitgebreid, totdat de leerling er klaar voor is om de overstap te maken. Dat verschilt per leerling en duurt zo lang als nodig is.

UITDAGINGEN

- Om de leerlingen van het Junior College te laten ervaren wat het is om op een reguliere school te zitten, vraagt van de collega's van het Nuborgh College een andere aanpak en inzet dan zij gewend waren.
- Er diende zich allerlei vragen aan rond de integratie van de twee scholen in het Junior College. Bijvoorbeeld: volgen leraren de studiedag van hun eigen school of organiseert het Junior College (ook) zelf studiedagen? Het gaat soms ook om praktische zaken, zoals bijvoorbeeld aanschaf van knutselmateriaal.

DE LEERLINGEN

Omdat deze leerlingen zelf meestal de verwachting hebben dat ze altijd in het speciaal onderwijs zullen blijven, zijn ze erg trots als het ze lukt om over te stappen naar een reguliere school. Hun zelfvertrouwen neemt toe. Zo was er bijvoorbeeld een leerling die ervan overtuigd was dat hij de reguliere setting niet aan zou kunnen. Hij wilde naar het vso. De school wist hem te stimuleren om toch een paar lessen te gaan volgen op de reguliere vo-school. Het viel erg mee en na deze ervaring zijn het perspectief en het zelfvertrouwen van deze leerling veranderd: hij wil graag meer lessen gaan volgen op de reguliere vo-school.

> "Als je kinderen optimale kansen wilt bieden, dan is het heel belangrijk dat leerlingen zo regulier mogelijk onderwijs volgen. De maatschappij is immers niet speciaal, maar regulier."
> *Wijnand Westerink, teamleider bovenbouw Junior College*

DE OUDERS

Ouders zijn blij en trots als hun kind doorstroomt naar het reguliere onderwijs, maar zijn aanvankelijk vaak huiverig. Zij hebben in de schoolloopbaan van het kind vaak al veel meegemaakt. Om hun kind te beschermen tegen nieuwe teleurstellingen of mislukkingen, zijn veel ouders geneigd om na groep 8 voor het vso te kiezen. De ouders worden vaak over de streep getrokken door hun kind, die graag op het Junior College wil blijven, omdat het vertrouwd is; ze kennen het gebouw, ze kennen de gezichten van de collega's van het voortgezet onderwijs al, en de vertrouwde leraren van de so-school blijven in beeld.

> "Aan de ene kant vinden ouders het spannend dat hun kind naar een reguliere school gaat, maar aan de andere kant zijn ze zich ervan bewust dat het de kansen van hun kind aanmerkelijk vergroot."
> *Wijnand Westerink, teamleider bovenbouw Junior College*

DE LERAREN/HET TEAM

Het team bestaat uit onderwijsprofessionals die zich met hart en ziel inzetten voor de leerlingen en de ontwikkeling van de leerling centraal stellen. De leraren van groep 7 en 8 hebben een 'so-achtergrond' en de leraren van de bovenbouw hebben ervaring in het reguliere voortgezet onderwijs. Het zijn allemaal mensen die bewust kiezen voor deze doelgroep en hart hebben voor deze kinderen. Daarnaast vindt de school het belangrijk dat de leraren heel goed zijn in hun vak.

> "We zien dat leraren echt gaan voor de leerling. Daarnaast vinden wij het heel belangrijk dat het uitstekende leraren zijn. Ze moeten hun vak beheersen, de kennis op verschillende niveaus kunnen onderwijzen en goed kunnen differentiëren. Dit is wat wij van onze leraren verwachten: je hebt hart voor kinderen en je blinkt uit in je vak."
> *Wijnand Westerink, teamleider bovenbouw Junior College*

OPBRENGSTEN

- Een vloeiende overgang van so-leerlingen naar het voortgezet onderwijs.
- Meer so-leerlingen stromen door naar regulier voortgezet onderwijs.
- Het zelfvertrouwen van de leerlingen neemt toe.
- Tevreden ouders.

TOEKOMSTIGE ONTWIKKELINGEN

Een nieuw idee vraagt om een nieuw schoolgebouw. De gemeente Nunspeet deelt deze mening en is bereid om een school te bouwen direct naast Nuborgh College Veluvine. Dit is voor leerlingen ideaal. Vanaf groep 7 komen ze aan bij een reguliere school en dit maakt de overstap naar regulier onderwijs nog kleiner.

MEER INFORMATIE

Wijnand Westerink
wwesterink@nuborgh.nl

www.juniorcollegenunspeet.nl

3. Gespecialiseerd Onderwijs Hoogeveen

Vier scholen (sbo en so) in Hoogeveen werken sinds 2016 intensief met elkaar samen, nu nog vanuit twee gebouwen (locatie Wielewaal en locatie van Goghlaan). Het onderwijs sluit aan bij de ondersteuningsbehoefte van het kind en is erop gericht dat iedere leerling onderwijs krijgt dat past bij zijn of haar ontwikkelingsbijzonderheden en na groep 8 uitstroomt naar een passende vervolgplek. De vier scholen vallen onder hetzelfde bestuur (RENN4).

PARTNERS

- De Kameleon (sbo)
- De Carrousel (sbo)
- De Aventurijn (so cluster 4)
- G.J. van der Ploegschool (so cluster 3)

Er wordt intensief samengewerkt met verschillende (jeugd)zorgpartijen, de gemeente en verschillende samenwerkingsverbanden passend onderwijs.

AANLEIDING

Deze regio heeft te maken met krimp. We willen dat leerlingen desondanks thuisnabij onderwijs kunnen blijven volgen, zo nodig gecombineerd met specialistische ondersteuning en dagbesteding.

DOELEN EN AMBITIES

- Meer kansen creëren voor leerlingen door onze gezamenlijke expertise te bundelen en flexibel in te zetten.
- Het behouden van expertise in de regio.
- Expertise uitwisselen en deskundigheid bevorderen en delen.
- Leerkrachten flexibeler inzetten (brede expertise).

DE PRAKTIJK

In de groepen 1 - 4 zitten op locatie Wielewaal zowel so- als sbo-leerlingen. Locatie van Goghlaan heeft geen aanbod voor groep 1 en 2 en heeft vanaf groep 3 een gecombineerd aanbod. De leerlingen worden met behulp van het doelgroepenmodel op basis van hun ondersteuningsbehoeften in groepen ingedeeld, afhankelijk van het groepsaanbod er op dat moment op beide locaties is. Vanaf groep 3 wordt er gewerkt in combinatiegroepen so/sbo én in aparte so- en sbo-groepen. Uitgangspunt is dat de kinderen worden gemengd waar het kan, en als het nodig is onderwijs krijgen in een aparte so- of sbo-groep.

We werken met één begroting, één formatieplan, en er is één leerlingvolgsysteem. Op beide locaties is een commissie voor de begeleiding die regelmatig met elkaar afstemmen. Lesmethodes en aanpakken worden op elkaar afgestemd en de expertise van de verschillende scholen kan overal worden ingezet.

Om een integraal aanbod te kunnen vormgeven, op basis van een integrale indicering en intake, werken we nauw samen met de gemeente, het Centrum voor Jeugd en Gezin en de commissie van arrangeren van het samenwerkingsverband 22.03. Deze

samenwerking is van wezenlijk belang, bijvoorbeeld als het gaat om een integrale indicatie jeugdzorg, een toelaatbaarheidsverklaring, of de inzet van een pedagogisch medewerker van een zorgpartij om leerlingen te ondersteunen bij hun emotionele en sociale ontwikkeling.

DE LEERLINGEN

Leerlingen profiteren van het gecombineerde aanbod. Tegelijkertijd bestaat het risico dat je leerlingen ondervraagt of overvraagt. Het vereist voortdurende en zorgvuldige afstemming: is het onderwijs dat we bieden nog passend? Het is mooi om te zien dat de leerlingen – ook in de hogere groepen – helemaal niet bezig zijn met de verschillen tussen de groepen. Zij weten niet wie een so- of een sbo-leerling is en dit is ook niet relevant. Ze ontwikkelen zich met en dankzij elkaar.

> "Het gespecialiseerde onderwijs biedt meer gelijke kansen voor kinderen."
> *Mariet Lalkens, orthopedagoog Van der Ploegschool en De Carrousel, Hoogeveen*

> "Alle kinderen hebben in de basis veiligheid, voorspelbaarheid en structuur nodig en een passend aanbod waardoor een kind tot ontwikkeling kan komen. Op welk gebied dan ook."
> *Margriet Westenbrink, leerkracht Van der Ploegschool en De Carrousel, Hoogeveen*

DE OUDERS

Ook ouders zijn positief over het gespecialiseerd onderwijs. Ze zien dat hun kind(eren) profiteren van de diversiteit in expertise en de flexibiliteit van de ondersteuning. Overstappen naar een andere vorm van onderwijs binnen Gespecialiseerd Onderwijs Hoogeveen is makkelijker geworden.

Ouders zien de meerwaarde van de samenwerking: de groepen blijven klein en er is vaker extra ondersteuning in de klas. De ouders zijn over de ontwikkelingen geïnformeerd via nieuwsbrieven en in de schoolgids. De ouders houden zich niet zozeer bezig met het hoe en wat van de samenwerking, maar vinden het vooral belangrijk hoe het werkt voor hun kind.

> "Wij kijken bij ieder kind naar mogelijkheden en kansen, en nemen ouders hierin mee."
> *Anneke van Toly, leerkracht Van der Ploegschool en De Carrousel, Hoogeveen*

DE LERAREN/HET TEAM

Er is een vijfjarenplan opgesteld met mijlpalen; een weg die door de medewerkers gezamenlijk wordt bewandeld en vormgegeven. Dit is een geleidelijk en organisch proces, zodat de leerkrachten langzamerhand kunnen ingroeien in de nieuwe werkwijze. Omdat het belangrijk is dat leerkrachten en het team zich blijven ontwikkelen, is er veel aandacht voor scholing en leren van en met elkaar. Zo draaien leerkrachten bijvoorbeeld bij elkaar mee in de groep.

Het doelgroepenmodel geeft leerkrachten veel houvast, omdat dat heel duidelijk aangeeft wat het ondersteuningsniveau van een kind is. Daarnaast is het belangrijk dat er een sterke Commissie Voor de Begeleiding (CVB) is, die achter het team staat, met leerkrachten meedenkt en hen ondersteunt. Leerkrachten kunnen met vragen en zorgen altijd terecht bij het CVB en er is altijd een CVB-lid op de locatie aanwezig.

> "Dit vraagt van alle leerkrachten meer dan voorheen. Je moet een topper en een echte professional zijn om hier te kunnen werken."
> *Roselie Drost, teamleider Van der Ploegschool en De Carrousel, Hoogeveen*

UITDAGINGEN

Dat de scholen (nog) zijn gehuisvest in twee afzonderlijke gebouwen, bemoeilijkt nauwe inhoudelijke samenwerking.

OPBRENGSTEN

- Er wordt zeer nauwkeurig gekeken naar de specifieke ondersteuningsbehoefte van ieder kind. Hierdoor krijgen leerkrachten een bredere kijk op de hulpvragen, waardoor er minder in 'hokjes' en meer in mogelijkheden wordt gedacht.
- Er wordt minder snel een 'stempel' op het kind geplakt. Ouders zien dat hun kind zich kan/mag ontwikkelen naar eigen kunnen.
- Door de diversiteit binnen één groep, is er minder focus op bijvoorbeeld alleen het gedrag of alleen de leerachterstand van een kind. Hierdoor verminderen het negatieve gedrag en/of het negatieve zelfbeeld van een kind en nemen de leervorderingen toe.
- De professionals zien, benoemen, ontdekken en initiëren zelf mogelijkheden. Ze denken in toenemende mate buiten kaders en hokjes.
- Niet het aanbod, maar de ondersteuningsbehoefte van de leerling staat centraal.

TOEKOMSTIGE ONTWIKKELINGEN

- We werken toe naar gezamenlijke werkprocessen (bijv. OPP) en intensiveren de samenwerking met zorgpartners.
- Daarnaast werken we aan een goede afstemming met regulier onderwijs om de kansen op schakelen te vergroten.
- We gaan naar een nieuw gebouw waar we, in nauwe samenwerking met het reguliere onderwijs, als één school onderwijs bieden aan leerlingen met een specifieke ondersteuningsbehoefte in Hoogeveen en omgeving.

MEER INFORMATIE

Ingrid Cornelissen
i.cornelissen@renn4.nl

4. Kentalis Compas College, Oss

Sinds 2015 volgen leerlingen met een taalontwikkelingsstoornis en slechthorende kinderen van het Kentalis Kompas College (vso, cluster 2) praktijkonderwijs en vmbo in een reguliere school: Het Hooghuis in Oss. De samenwerking is gebaseerd op een gezamenlijke gedeelde visie op inclusief onderwijs. De twee scholen en de gemeente hebben een samenwerkingsovereenkomst gesloten.

PARTNERS

- Kentalis Compas College Oss, vso cluster 2
- Het Hooghuis locatie De Singel, Pro-onderwijs
- Het Hooghuis locatie Zuidwest, VMBO onderwijs

AANLEIDING

Afname van het aantal vso-leerlingen, de vernieuwing van het vmbo-curriculum en de invoering van de Wet passend onderwijs waren voor het Kentalis Compas College aanleidingen voor de uitvoering van een SWOT-analyse. Op basis van de uitkomst en de ontwikkelde visie op inclusief onderwijs is besloten om intensief te gaan samenwerken met een reguliere partner met dezelfde visie: Het Hooghuis in Oss. Na een succesvolle pilot, volgen alle vmbo- en praktijkonderwijsleerlingen van Kentalis sinds 2015 onderwijs binnen de muren van de reguliere school.

DOELEN EN AMBITIES

- Door gebruik te maken van het brede aanbod in het reguliere onderwijs, hebben de vso-leerlingen meer kansen om uit te stromen naar een passende werkplek of vervolgonderwijs.
- Dat vso-leerlingen zich kunnen spiegelen aan een bredere ‘copinggroep’ heeft een positieve invloed op hun gedrag, de sociaalemotionele ontwikkeling en hun weerbaarheid.
- Inclusiviteit: leerlingen – zowel vso als regulier – beter toerusten voor de participatiemaatschappij.
- De scholen profiteren van elkaars expertise en van elkaars aanbod en leren van elkaar.
- De speciale school is beter in beeld en is makkelijker te vinden door andere scholen van het samenwerkingsverband passend onderwijs.

DE PRAKTIJK

- Er is een gezamenlijke visie geformuleerd.
- Het aanbod van de scholen en de lessentabellen worden afgestemd.
- Er zijn binnen de scholen ruimtes ingericht voor de separate lessen voor de vso-leerlingen.
- Er is een gedeeld curriculum.
- De vso jaarkalender wordt afgestemd op regulier onderwijs en er worden gezamenlijke studiedagen gehouden.
- Het personeel van de verschillende scholen wordt geïntegreerd (cultuuraanpak).
- Wekelijks bespreken de directies en de intern begeleiders van de scholen de voortgang en de knelpunten.

DE LEERLINGEN

- De vso-leerlingen worden veel zelfstandiger en bewegen zich steeds makkelijker in de reguliere groep. Hoewel de vso-leerlingen wel speciale ondersteuning nodig hebben, is het verschil tussen de leerlingen in veel situaties niet meer zichtbaar.
- Doordat deze leerlingen nu een beter beeld krijgen van wat regulier onderwijs inhoudt, wordt de drempel lager en stromen ze makkelijker door naar het mbo.
- De vso-leerlingen hebben aanmerkelijk meer kansen en toekomstmogelijkheden, omdat ze nu meer keuzemogelijkheden hebben dan op de speciale school.

> "De eerste vso-leerlingen die naar de reguliere school gingen, vonden het heel erg spannend. We hadden allerlei voorzorgsmaatregelen genomen om het zo veilig mogelijk te maken. Zo hadden we bijvoorbeeld een aparte pauzeruimte ingericht. Maar het mooie was: die aparte ruimte is maar twee dagen gebruikt."
> *Erik Schraven, directeur Kentalis Compas College Oss*

DE OUDERS

Met name ouders van de vso-leerlingen die naar het praktijkonderwijs gingen, vonden het erg spannend dat hun kinderen naar zo'n grote school (250 leerlingen) zouden gaan. Ze waren gewend aan een school met ongeveer honderd leerlingen en waren bang dat hun kind op zo'n grote school niet de ondersteuning zou krijgen die hij/zij nodig had. De ouders van vmbo-leerlingen hadden iets minder zorgen over de samenwerking tussen de scholen. Hoewel ook zij het spannend vonden, zagen ze ook de mogelijkheden en kansen van de samenwerking.

De praktijkschool heeft voor de ouders van deze leerlingen een traject georganiseerd waarin ze kennis konden maken met de (werkwijze van de) reguliere school. Ze zijn een dag meegenomen naar de school om alles te bekijken en mensen te bevragen: hoe ziet de zorgstructuur eruit, hoe worden leerlingen begeleid? Dat heeft bij veel ouders de zorgen verminderd/weggenomen.

> "Uit het onderzoek dat we recent onder ouders hebben uitgevoerd blijkt dat ouders nu zeer tevreden zijn. De vmbo-ouders waarderen de samenwerking met een 8,1 en de pro-ouders, die aanvankelijk meer zorgen hadden over de samenwerking, geven er nu zelfs een 8,5 voor."
> *Erik Schraven, directeur Kentalis Compas College Oss*

DE LERAREN/HET TEAM

Alle vso-leraren hebben er zelf voor gekozen om 'mee te gaan' naar de reguliere school, maar zowel de vso-leraren als de leraren van de reguliere school moesten eraan wennen. Met name twee interventies hebben de integratie op teamniveau bevorderd:

- In een traject 'zelfsturing' zijn onder meer de kwaliteiten van leraren in beeld gebracht. Resultaat is dat leraren worden ingezet op hun kwaliteiten, zoveel mogelijk zelfsturend werken en veel verantwoordelijkheid krijgen in de uitvoering.
- Synergietrajecten, waarin leraren van de twee scholen samenwerken, samen vergaderen en van elkaar leren op studiedagen, in werkgroepen en door lesbezoeken.

> "De mensen van het vso zijn bijvoorbeeld heel sterk in het directe instructiemodel en het pedagogisch handelen en hebben daarvan op een studiedag demonstraties gegeven. Zij leren op hun beurt van de reguliere docenten om wat minder beschermend met de leerlingen om te gaan. Daar varen de leerlingen wel bij."
> *Erik Schraven, directeur Kentalis Compas College Oss*

UITDAGINGEN

- Naast vele praktische regelzaken, moest er als gevolg van de samenwerking/verhuizing een nieuw brinnummer worden geregeld. Dit is een vrij gecompliceerde procedure waar zowel de overheid als de andere cluster 2-instellingen zeggenschap over hebben.
- Aandachtspunt was de afstemming op het reguliere curriculum, zodanig dat het cluster 2-specifieke deel niet ondergesneeuwd raakt. Dit is goed opgelost.
- Verschillen in de cao van vo en van po (vso valt onder po): de mensen die onder de cao po vallen verdienen minder, moeten meer uren voor de klas staan en hebben een zwaardere administratieve last.
- Er zijn wettelijke beperkingen om inclusiviteit op maat te realiseren. Zo is er een maximum aantal lesuren dat in symbiose mag worden vormgegeven.

OPBRENGSTEN

- Een breed aanbod van beroepsmogelijkheden.
- Een professionele cultuur.
- Vso-leerlingen leren van reguliere leerlingen.
- Er is cluster-2 deskundigheid aanwezig binnen de reguliere school. Hier profiteert ook de reguliere leerling van.
- Steeds minder leerlingen maken gebruik van de intensieve voorziening. Een fantastisch resultaat mét een keerzijde: druk op de begroting.

TOEKOMSTIGE ONTWIKKELINGEN

Graag zouden wij een proef starten waarin het vso als aparte vorm wordt opgeheven en alle ondersteuning wordt geboden in de reguliere klassen, zodat er (vrijwel) geen aparte vso-lessen meer worden gegeven.

MEER INFORMATIE

Erik Schraven
e.schraven@kentalis.nl

www.kentalis.nl/onze-scholen/kentalis-compas-college-oss

5. KindCentrum Borgele, Deventer

In KindCentrum Borgele in Deventer zijn basisonderwijs, speciaal onderwijs (cluster 3), kinderopvang en een Orthopedagogisch Dagcentrum ondergebracht in één gebouw. In een samenwerkingsovereenkomst hebben de partners afspraken vastgelegd over de inhoud, de samenwerking, de exploitatie en de beslissingsstructuur. Er is een onafhankelijke algemeen directeur. Het eigenaarschap is belegd in een Vereniging van Eigenaren. Het KindCentrum opende haar deuren in 2017.

PARTNERS

- De Borgloschool (Stichting Openbaar Primair Onderwijs Deventer)
- SO De Linde, cluster 3 (De Onderwijsspecialisten)
- Orthopedagogisch Dagcentrum 't Lantaarntje (Stichting De Parabool)
- Partou Kinderopvang/BSO (Partou Kinderopvang)
- Gemeente Deventer

AANLEIDING

Nieuwbouw bij drie van de vier partners was de directe aanleiding voor de oprichting van KindCentrum Borgele. Mede als gevolg van zachte dwang rond eenmalige stichtingskosten van de gemeente Deventer, zijn de bestuurders bij elkaar gaan zitten en hebben zij al werkende een visie (1 + 1 = 3) ontwikkeld en plannen gemaakt voor het KindCentrum. We dragen de visie met verve uit.

DOELEN EN AMBITIES

De vier partners werken complementair met elkaar samen met het doel dat de kinderen zich maximaal ontwikkelen. Ieder kind mag er zijn. Wij onderscheiden ons door de combinatie van onderwijs, opvang en zorg, waardoor er veel expertise onder één dak beschikbaar is en we een geïntegreerd aanbod kunnen realiseren. We vullen elkaar aan, onderhouden korte lijnen en versterken elkaar op inhoud. Het kind en zijn ontwikkelbehoeften zijn altijd het vertrekpunt. Als het in het belang van het kind is, overschrijden wij bestaande grenzen. Dan laten we het bestaande los en kijken we naar mogelijkheden die we samen hebben om kinderen zich maximaal te laten ontwikkelen. Voorop staat dat wij kinderen en hun ouders maatwerk willen bieden.

De komende drie jaar staan de volgende ambities hoog op de agenda:

- Een gezamenlijke doorontwikkeling in de richting van inclusief onderwijs.
- Een organisatie, die door professionals en ouders wordt ervaren als één team.
- Voortgaand partnerschap met ouders.
- Een gevestigde vooruitstrevende positie in de maatschappelijke omgeving van onderwijs, zorg en kinderopvang.

DE PRAKTIJK

KindCentrum Borgele biedt:

- Onderwijsarrangementen voor individuele leerlingen en groepen leerlingen.
- Zorg-onderwijsarrangementen voor individuele leerlingen en groepen leerlingen.

Er is in het KindCentrum veel expertise aanwezig op het gebied van cognitieve problematiek, gedrag, autisme en ernstig meervoudig beperkte kinderen. We werken volgens Rijnlandse principes: ruimte voor initiatief, dienend leiderschap, de professional aan zet, en fouten maken mag (en wordt zelfs aangemoedigd). We komen erachter dat samenwerken, oordeelvrij luisteren en respect hebben voor elkaars professie en kwaliteiten leiden tot nieuwe manieren van werken en nieuwe inzichten.

Het KindCentrum realiseert een eenduidige ontwikkelingsgerichte aanpak. Doordat professionals van de verschillende disciplines samenwerken en dezelfde taal spreken, is er veel mogelijk. Als het goed is voor de ontwikkeling van het kind is al het andere daaraan ondergeschikt. Bovenbouwleerlingen van de reguliere school nemen kinderen met een beperking mee in hun spel, onderbouwleerlingen spelen met en door elkaar op de speelplaats, en vieringen worden gezamenlijk vormgegeven. Ook ouders nemen gezamenlijk initiatieven en er is een Kindcentrumbrede leerlingenraad in oprichting.

DE LEERLINGEN

Een kind van de so-school dat goed is in rekenen, volgt rekenlessen in de reguliere school, kinderen van de reguliere school lezen voor in de kinderopvang, voetballende kinderen van groep 8 passen hun spelgedrag aan als er een paar kinderen meedoen die een beperking hebben. De kruisbestuiving, het feit dat kinderen van de verschillende instellingen elkaar tegenkomen, elkaar helpen en met elkaar samenwerken, doet hen groeien. Het stimuleert sociaal gedrag en versterkt hun gevoel van eigenwaarde.

Een mooi voorbeeld is de zogenoemde 'onderwijszorggroep', een samenwerking tussen de so-school en het orthopedagogisch dagcentrum. Een aantal kinderen met een meervoudige beperking neemt een deel van de tijd deel aan het onderwijs in een so-klas. Deze kinderen hebben daar veel baat bij. Ze worden bijvoorbeeld alerter, krijgen meer oog voor andere kinderen, dwangmatig gedrag vermindert of het aantal epilepsieaanvallen neemt af. Ook de so-kinderen leren ervan. Ze helpen de kinderen van het dagcentrum graag en hun gevoel van eigenwaarde krijgt een boost.

> "Kinderen gaan heel makkelijk en vanzelfsprekend met elkaar om. Wij onderschatten kinderen vaak in hun adaptieve vermogen om met kinderen om te gaan die anders zijn."
> *Huub de Haan, directeur KindCentrum Borgele*

DE OUDERS

Aanvankelijk waren ouders behoorlijk kritisch over dit concept van samenwerking tussen onderwijs en zorg. De ouders van de reguliere school vreesden bijvoorbeeld dat het een 'zorgcentrum' zou worden of dat alle aandacht naar de 'zorgkinderen' zou gaan. Inmiddels zijn dergelijke geluiden verstomd en kiezen ouders bewust voor deze school. Sinds de start van het KindCentrum is de reguliere school met 25% gegroeid.

Dat heeft onder meer te maken met het feit dat ouders worden meegenomen in de ontwikkelingen. Er is een klankbordgroep van ouders, waarmee vooraf plannen en ideeën worden besproken. Daarnaast is er een actieve oudervereniging, die allerlei activiteiten voor ouders organiseert. Deze vereniging is opgezet vanuit de reguliere school, maar heeft inmiddels een kindcentrumbrede functie.

> "Ouders vinden het zeer waardevol dat hun kind met allerlei typen mensen en kinderen in aanraking komt en dat ze ook omgaan met kinderen die een beperking hebben."
> *Huub de Haan, directeur KindCentrum Borgele*

DE LERAREN/HET TEAM

De medewerkers hebben vaak een brede professionele achtergrond; ze hebben bijvoorbeeld een onderwijsbevoegdheid, maar hebben ook in

de kinderopvang of de zorg gewerkt. Ze willen niet alleen in de breedte met kinderen werken, ze willen zich ook breed ontwikkelen en hun kennis verbreden. Het KindCentrum biedt hen daarvoor mogelijkheden: er is veel aandacht voor professionalisering, mensen leren van elkaar en medewerkers hebben binnen het KindCentrum carrièremogelijkheden. In verticale zin, maar ook horizontaal: er zijn bijvoorbeeld medewerkers die overstappen naar een andere partner binnen het KindCentrum. Werken in het KindCentrum biedt professionals dus veel mogelijkheden, maar er wordt ook veel van hen verwacht, zeker gezien de problematiek van de kinderen. Wij trekken mensen aan die juist dat boeiend vinden.

> "Langzamerhand gaat iedereen dezelfde taal spreken en gaan mensen elkaar begrijpen en vinden. Je ziet dat de culturen van onderwijs en zorg steeds dichter bij elkaar komen. Want die verschillen echt van elkaar. Als je niet naar elkaar toegroeit kom je niet verder. Daarom investeren wij in het gesprek met elkaar en faciliteren we dat."
> *Huub de Haan, directeur KindCentrum Borgele*

UITDAGINGEN

We hebben te maken met de scheiding van onderwijs en zorg en middelen die niet 'vermengd' mogen worden, twee beleidsterreinen met hun eigen (soms strijdige) wet- en regelgeving. Het brengt administratieve rompslomp, frustratie en werkdruk met zich mee, en het belangrijkste: het is niet in het belang van het kind. Grootste uitdaging is om, ondanks dat alles, tóch te doen wat het beste is voor de ontwikkeling van het kind. Daarnaast sluit het beleid van samenwerkingsverbanden en gemeenten nog niet altijd naadloos aan bij de inclusieve visie en werkwijze van ons KindCentrum.

OPBRENGSTEN

Belangrijkste opbrengst voor kinderen en ouders zijn de eenduidige ontwikkelingsgerichte aanpak en de samenwerking van de verschillende professionals, waardoor er meer mogelijk is en de kansen van hun kind toenemen. Ouders spreken dat ook uit. Kinderen krijgen kansen om elkaar te leren kennen en respect voor elkaar te krijgen.

TOEKOMSTIGE ONTWIKKELINGEN

- Intensieve samenwerking met sociale partners.
- Fluïde randen in financiering en wetgeving.
- Meer combinaties van zorg, onderwijs en welzijn.
- Dagprogramma's van 8 tot 6 voor kinderen.
- Een maatschappelijk voorbeeld zijn als het gaat om inclusie.
- Partner zijn van ouders bij de opvoeding; ook outreachend.

MEER INFORMATIE

Huub de Haan (algemeen directeur)
h.dehaan@kcborgele.nl

www.kindcentrumborgele.nl

6. Eduwiek, Hoogeveen

Onder de naam Eduwiek werken vijf partners in Hoogeveen, na een jarenlange voorbereiding, sinds 2017 met elkaar samen om elke leerling onderwijs en zorg op maat te bieden. Eduwiek is een onderwijsconcept waarin regulier en speciaal onderwijs elkaar versterken. Belangrijkste uitgangspunt is: samen waar het kan, apart waar nodig.

Door verschillende onderwijsvormen samen te brengen onder een dak, profiteren leerlingen van kansen die andere onderwijsvormen hen bieden. Eduwiek wil een school zijn voor alle kinderen, vanuit de overtuiging dat elk kind baat heeft bij diversiteit in achtergrond en niveau. Door deskundigheid en faciliteiten van regulier en speciaal onderwijs te bundelen, ontstaan waardevolle kansen. Het belang van de leerling staat voorop, altijd. Het gezamenlijke doel van Eduwiek is: kinderen helpen op hun weg naar een kansrijke toekomst.

PARTNERS

- Roelof van Echten College (RvEC) , Hoogeveen (pro, vmbo, mavo, havo, vwo)
- RENN4: De Atlas (vso cluster 4) en De Windroos (vso cluster 3)
- Ambiq
- Onderwijscentrum De Twijn
- Kentalis

AANLEIDING

Een school voor alle kinderen, zonder grenzen tussen regulier en speciaal onderwijs. Die gezamenlijke droom van het Roelof van Echten College en RENN4 was in 2008 de aftrap voor de ontwikkeling van het bijzondere onderwijsconcept Eduwiek.

DOELEN EN AMBITIES

- Leerlingen van speciaal en regulier voortgezet onderwijs een totaalaanbod van onderwijs en ondersteuning bieden. De ambitie is dat er in het aanbod geen grenzen meer zijn tussen speciaal en regulier onderwijs.
- Kennis en expertise bundelen en delen.
- De school wil een afspiegeling zijn van de maatschappij: leerlingen worden niet ingedeeld in ‘hokjes’. Zij volgen allemaal onderwijs binnen dezelfde school.

DE PRAKTIJK

Het onderwijsconcept Eduwiek wordt toegepast op twee locaties, met totaal zo’n 2200 leerlingen. Op de ene locatie zijn mavo, havo, vwo ondergebracht en op de andere locatie praktijkonderwijs, vso cluster 3 en 4, vmbo en mavo. De praktijkruimtes, zoals een leskeuken, praktijklokalen voor hout en metaal, de kas, een arbeidstrainingscentrum, een winkel en een simulatiewoonhuis, worden gedeeld.

Leerlingen volgen waar het kan gezamenlijk onderwijs binnen eenzelfde leerroute vanuit de samenwerking tussen vo en vso. Zo haalt een vso-leerling zijn heftruckcertificaat bij het praktijkonderwijs. En een leerling uit het praktijkonderwijs die goed is in Engels, doet mee met de lessen Engels op het vmbo. Ook kunnen vso-leerlingen reguliere lessen volgen. Zo nodig gaat er een vso-docent mee. Dit schooljaar is Eduwiek gestart met een structuurklas voor leerlingen die extra ondersteuning krijgen binnen havo/vwo. Hier wordt ook gebruikgemaakt van de expertise van RENN4.

Eduwiek heeft een expertisecentrum ingericht, dat onderwijsarrangementen verzorgt voor leerlingen in vso en regulier onderwijs en dat docenten en leerlingen ondersteuning biedt. Ook biedt het

expertisecentrum scholingen voor docenten/teams en worden zogenoemde 'schakelbegeleiders' ingezet om de instroom van vso-leerlingen in regulier onderwijs te begeleiden. Het expertisecentrum bestaat uit ondersteunend personeel van het Roelof van Echten College, RENN4, Ambiq, Onderwijscentrum De Twijn en Kentalis.

DE LEERLINGEN

De leerlingen houden zich niet of nauwelijks bezig met niveauverschillen en gaan over het algemeen op een positieve manier met elkaar om, ongeacht het niveau en de ondersteuningsvraag. Dat gaat niet altijd vanzelf. De docenten zetten daar bewust op in. Als vmbo-leerlingen bijvoorbeeld lachen om een leerling met het syndroom van Down, dan grijpt de docent zo'n voorval aan om leerlingen uit te leggen wat we verstaan onder 'respectvol met elkaar omgaan': je mag wel lachen als een leerling met het syndroom van Down iets grappigs zegt of doet, maar je mag hem niet uitlachen. Het wordt voor de leerlingen steeds meer de norm dat iedereen gelijkwaardig met elkaar omgaat. Leerlingen leren van elkaar en trekken zich aan elkaar op.

> "Het is heel mooi om te zien wat het met kinderen doet. Binnen ons onderwijsconcept leren we kinderen omgaan met verschillen, als afspiegeling van de maatschappij."
> *Karen van Eck, hoofd Expertisecentrum Eduwiek*

DE OUDERS

De ouders zijn van het begin af aan meegenomen in de ontwikkelingen. Ze kregen veel ruimte om vragen te stellen en zorgen te delen, want de scholen hadden er begrip voor dat het voor veel ouders een spannende aangelegenheid was dat er zes locaties op één locatie werden ondergebracht. Voor de ouders van cluster-3 leerlingen zijn er bijvoorbeeld extra ouderavonden gehouden en toen de locatie Voltastraat in aanbouw was, zijn ouders uitgenodigd om te komen kijken. Inmiddels zijn de ouders positief over de samenwerking: ze zien wat het doet met hun kind en ze zien in dat het hun kind meer ontwikkelingsmogelijkheden geeft.

> "Er is veel in geïnvesteerd om de ouders mee te nemen in deze ontwikkeling en hen gerust te stellen, maar er zijn ook grenzen gesteld. Onze gezamenlijke visie is en blijft het uitgangspunt."
> *Karen van Eck, hoofd Expertisecentrum Eduwiek*

DE MEDEWERKERS

Betrokkenheid van docenten is een voorwaarde voor succes. Zij maken het verschil. Daarom hebben de teams al in een vroeg stadium van het leerproces van de leerling contact met elkaar en is er veel aandacht voor professionalisering. Om elkaar en elkaars onderwijs beter te leren kennen, is er bijvoorbeeld een gezamenlijke conferentie georganiseerd en hebben leraren van verschillende onderwijstypen elkaars lessen bezocht. Deze kruisbestuiving en kennisdeling worden nog steeds gestimuleerd. Om medewerkers van de verschillende geledingen met elkaar in contact te brengen, worden er binnen Eduwiek gezamenlijke scholingen en activiteiten georganiseerd, zoals bijvoorbeeld een gezamenlijke EHBO-scholing of activiteitenmiddagen voor alle medewerkers.

Het expertisecentrum heeft een professionaliserings-aanbod voor docenten en teams. Krijgt een team bijvoorbeeld een leerling van Kentalis, dan kunnen de teamleden een cursus 'slechthorendheid' volgen. Of heeft een leerling een taalontwikkelingsstoornis, dan is er een daarop toegespitste training voor docenten. Daarnaast zorgen de hierboven genoemde schakelbegeleiders ervoor dat docenten goed worden voorbereid als ze een (vso)leerling met een specifieke ondersteuningsbehoefte in de klas krijgen, zodat ze weten wat van hen wordt verwacht en welke pedagogische ondersteuning deze leerling nodig heeft. Docenten zien in toenemende mate de meerwaarde van het onderwijsconcept. In het aannamebeleid is hier ook aandacht voor: nieuwe medewerkers moeten de visie onderschrijven.

"Docenten gaan de mogelijkheden van het concept Eduwiek steeds meer benutten. Zo regelde een leraar van cluster 3 bijvoorbeeld met de tekenleraar dat een leerling die goed is in tekenen de tekenlessen kan volgen in het vmbo. Docenten nemen steeds vaker zelf zulk soort initiatieven en weten elkaar makkelijker te vinden."
Karen van Eck, hoofd Expertisecentrum Eduwiek

UITDAGINGEN

- Het is onze ambitie om de grenzen tussen regulier en speciaal onderwijs te minimaliseren, maar soms lopen we tegen beperkingen aan vanuit de wet- en regelgeving.
- Aanvankelijk waren niet alle leraren enthousiast. Daar is veel in geïnvesteerd. Nu is het aannamebeleid: wie hier wil werken moet onze visie onderschrijven en moet het boeiend vinden om (ook) te werken met leerlingen met extra ondersteuningsbehoeften.
- Als het om financiën gaat, is het altijd spannend. Geld is in dit soort samenwerkingen vaak een obstakel. Binnen Eduwiek werken de bestuurders vanuit het uitgangspunt dat het organisatiebelang altijd ondergeschikt is aan de visie. Met andere woorden: we doen eerst wat goed is voor de leerling en kijken daarna hoe we het financieel regelen. Er zijn afspraken vastgelegd in een beheersovereenkomst en een samenwerkingsovereenkomst, zodat niet steeds besproken hoeft te worden wie waar verantwoordelijk voor is. Dit wordt jaarlijks geëvalueerd.

OPBRENGSTEN

- Leerlingen worden goed voorbereid op de maatschappij, omdat leerlingen van de verschillende onderwijsvormen samenleven binnen de school. In de maatschappij zijn er ook geen hokjes.
- Leerlingen krijgen de kans om hun talenten optimaal te ontwikkelen, doordat ze niet 'vastzitten' in één onderwijsleerroute, maar gebruik kunnen maken van verschillende leerroutes en verschillende vormen van ondersteuning.
- Leerlingen kunnen binnen de verschillende leerroutes schakelen. Leerlingen van het regulier onderwijs kunnen schakelen naar het speciaal onderwijs en andersom.

TOEKOMSTIGE ONTWIKKELINGEN

- We zien dat de scheiding tussen speciaal en regulier onderwijs bij ons aan het vervagen is. We streven ernaar dat die scheiding verdwijnt.
- Omdat we willen dat elke jongere dicht bij huis onderwijs kan volgen, onderzoeken we of ook havoleerlingen met een specifieke ondersteuningsbehoefte binnen Eduwiek onderwijs kunnen krijgen (nu moeten zij gebruikmaken van een onderwijsvoorziening buiten de regio).
- We breiden het onderwijs in de zogeheten onderwijszorgklas steeds verder uit. Hier worden, in nauwe samenwerking met de gemeente en met Ambiq, maatwerkprogramma's verzorgd voor leerlingen met een grote afstand tot onderwijs en leerlingen die een gecombineerd onderwijszorgaanbod nodig hebben.
- Graag willen we dat het Expertisecentrum in de toekomst nog vanzelfsprekender wordt ingezet voor zowel leerlingen als docenten.
- We willen investeren in het overbrengen/delen van onze kennis naar andere scholen. We leren elke dag opnieuw en zien steeds nieuwe mogelijkheden. Door kennis en ervaringen te delen, brengen we elkaar verder en ondersteunen we elkaar bij de ontwikkeling en vernieuwing van onderwijs.

MEER INFORMATIE

Karen van Eck
c.g.vaneck@rvec.nl

www.rvec.nl/Home/Onze_school/Onderwijsconcept_Eduwiek

7. Prisma Gespecialiseerd Onderwijs, Kampen

Prisma is sinds 1 augustus 2016 een geïntegreerde school voor speciaal onderwijs (so) en speciaal basisonderwijs (sbo). Dat houdt in dat er verschillende types gespecialiseerd onderwijs verenigd zijn in één vernieuwende school. Prisma is ontstaan uit de samenvoeging van so cluster 3 de Schakel, so cluster 4 de Ambelt en sbo de Trimaran. Het verantwoordelijke bestuur, Stichting PC (V) SO[15] Kampen en omstreken, ziet dit als een eerste stap op weg naar inclusief onderwijs, ofwel de volledige integratie van regulier en speciaal (basis)onderwijs in Kampen.

PARTNERS

- SO Prisma; gespecialiseerd onderwijs Kampen, so cluster 4 en cluster 3
- SBO Prisma; gespecialiseerd onderwijs Kampen

AANLEIDING

De Stichting realiseerde zich dat drie kleine, aparte voorzieningen voor speciaal onderwijs kwetsbaar zijn in bedrijfseconomische zin. Door de samenvoeging kan het onderwijs en kunnen de scholen efficiënter worden georganiseerd. Bovendien levert dit onderwijskundige meerwaarde op.

DOELEN EN AMBITIES

- Thuisnabij onderwijs. Leerlingen kunnen in de buurt van hun woonplaats onderwijs volgen, dat is afgestemd op hun ondersteuningsbehoeften.
- Ondersteuning op maat, passend bij het ontwikkelingsperspectief en zonder specifieke schotten.
- Samen met het regulier onderwijs binnen de deelregio Kampen de basiskwaliteit verder ontwikkelen. De Stichting streeft ernaar om speciaal onderwijs en regulier basisonderwijs te vervlechten en waar mogelijk te integreren. De integratie van so en sbo is de eerste stap.
- Verbreding van expertise en professionalisering.
- Intensieve aandacht voor preventie in de voorschoolse periode.
- Uitwisseling van professionals tussen regulier en gespecialiseerd onderwijs.

DE PRAKTIJK

In de (grotere) geïntegreerde school hoeven leerlingen met eenzelfde onderwijsbehoefte niet meer per se bij elkaar in de groep te worden geplaatst. Ze kunnen worden gemixt. Leerlingen worden ingedeeld op basis van hun onderwijsbehoefte en hun leeftijd. De school biedt individuele arrangementen en groepsarrangementen aan. Arrangementen worden uitgevoerd binnen de reguliere basisschool en waar nodig (deels) binnen het gespecialiseerd onderwijs.

15. Stichting Protestants Christelijk Speciaal Onderwijs en Voortgezet Speciaal Onderwijs voor Kampen en omstreken

DE LEERLINGEN

Uit onderzoek van Saxion naar de samenwerking (in 2019 afgerond) blijkt dat leerlingen blij en gelukkig zijn op school, maar dat het moeilijk is om te meten wat de concrete opbrengsten zijn op leerlingenniveau. Wel is zichtbaar dat kinderen zich helemaal niet bezighouden met labels. Zij vinden het heel gewoon en vanzelfsprekend dat ze verschillend zijn. Het pedagogisch klimaat is mild en er zijn minder 'excessen' dan voorheen. Het is zichtbaar dat de kinderen zich de principes hebben eigen gemaakt van de Vreedzame School (vanaf 2016 ingevoerd).

> "Kinderen kennen het verschil niet tussen so en sbo en ze weten echt niet van zichzelf bij welke van de twee ze horen. Je zit in een groep, je bent wie je bent en de een heeft wat meer of andere ondersteuning nodig dan de ander."
> *Ina Rook, directeur Prisma Gespecialiseerd Onderwijs Kampen*

DE OUDERS

De school groeit. Ouders vinden het prettig dat kinderen kunnen switchen van so naar sbo en dan gewoon op dezelfde school kunnen blijven. Maar, net zoals de kinderen, zijn er ook veel ouders die zich niet bezighouden met het verschil tussen de twee onderwijstypen. Uit tevredenheidonderzoek blijkt dat de ouders tevreden zijn over de school.

> "Ik leg de ouders amper nog uit wat het verschil is tussen so en sbo, omdat dat eigenlijk niet meer relevant is. We leggen er geen nadruk meer op. De ouders weten wel: mijn kind gaat naar Prisma en daar krijgt hij of zij extra aandacht en ondersteuning, zoals is beschreven in het ontwikkelingsperspectief."
> *Ina Rook, directeur Prisma Gespecialiseerd Onderwijs Kampen*

DE LERAREN/HET TEAM

Er zijn verschillende activiteiten/factoren die maken dat leraren betrokken en enthousiast zijn en blijven:

- Leidinggevenden en medewerkers kunnen over een thema of vraagstuk de ontwikkelgroep bijeenroepen. Dit is geen vaste groep; mensen die mee willen denken en praten over het thema melden zich aan. De ontwikkelgroep neemt geen besluiten, maar de besprekingen leiden meestal wel tot beleidsontwikkeling of studiedagen.
- Iedere medewerker is lid van een expertgroep (bijvoorbeeld rekenen/wiskunde of sociale vaardigheid). Deze expertgroepen ontwikkelen beleid en geven adviezen die in principe (mits binnen de gestelde kaders) worden opgevolgd. De expertgroepen organiseren themasessies voor het team als ze iets willen bespreken. Deze sessies duren maximaal één uur. Er wordt verder niet vergaderd.
- Medewerkers kunnen solliciteren om kartrekker te worden van een project, bijvoorbeeld 'het nieuwe OPP' of het project 'nieuw meubilair'. De projectleider krijgt hiervoor tijd en een tijdelijke toeslag op het salaris (bijvoorbeeld 0,1 ambulante tijd).
- Medewerkers hebben veel ruimte en mogelijkheden voor scholing.

> "Het is essentieel dat onze mensen invloed en sturingsmogelijkheden hebben. Ze hebben echt iets te zeggen. Dat houdt de medewerkers enorm enthousiast."
> *Ina Rook, directeur Prisma Gespecialiseerd Onderwijs Kampen*

UITDAGINGEN

- Wet- en regelgeving.
- Prisma is in 2016 gestart met een onderzoek en heeft dit onderzoek zelf moeten bekostigen. Nu sluit Prisma aan bij het landelijk onderzoek.
- Systemen zoals Cito en Parnassys zijn niet toegesneden op deze samenwerkingsvorm.

- Het aantal leerlingen, met name met gedragsproblematiek, neemt toe. Hierdoor zou de verhouding tussen het aantal sbo-leerlingen en so-leerlingen uit balans kunnen raken.
- Samenwerking met de zorg wordt bemoeilijkt als gevolg van tekorten van de gemeente Kampen.

OPBRENGSTEN

- Na 3 jaar vormen we één team met een onderzoekende houding.
- Leerlingen hebben geen last van schotten.
- De uitstroom komt overeen met het gestelde ontwikkelingsperspectief.
- Ouders zijn blij met thuisnabij gespecialiseerd onderwijs en met ontschotting.

TOEKOMSTIGE ONTWIKKELINGEN

We werken aan inclusief onderwijs in Kampen. We ontwikkelen een gezamenlijke zorgstructuur waarbij regulier en gespecialiseerd onderwijs samenwerken en de expertise vanuit het samenwerkingsverband wordt geïntegreerd. Bij alle stappen die we gaan zetten is het uitgangspunt: 'Vertrouwen in het samenwerkingsverband en gedeelde bestuurlijke verantwoording'.

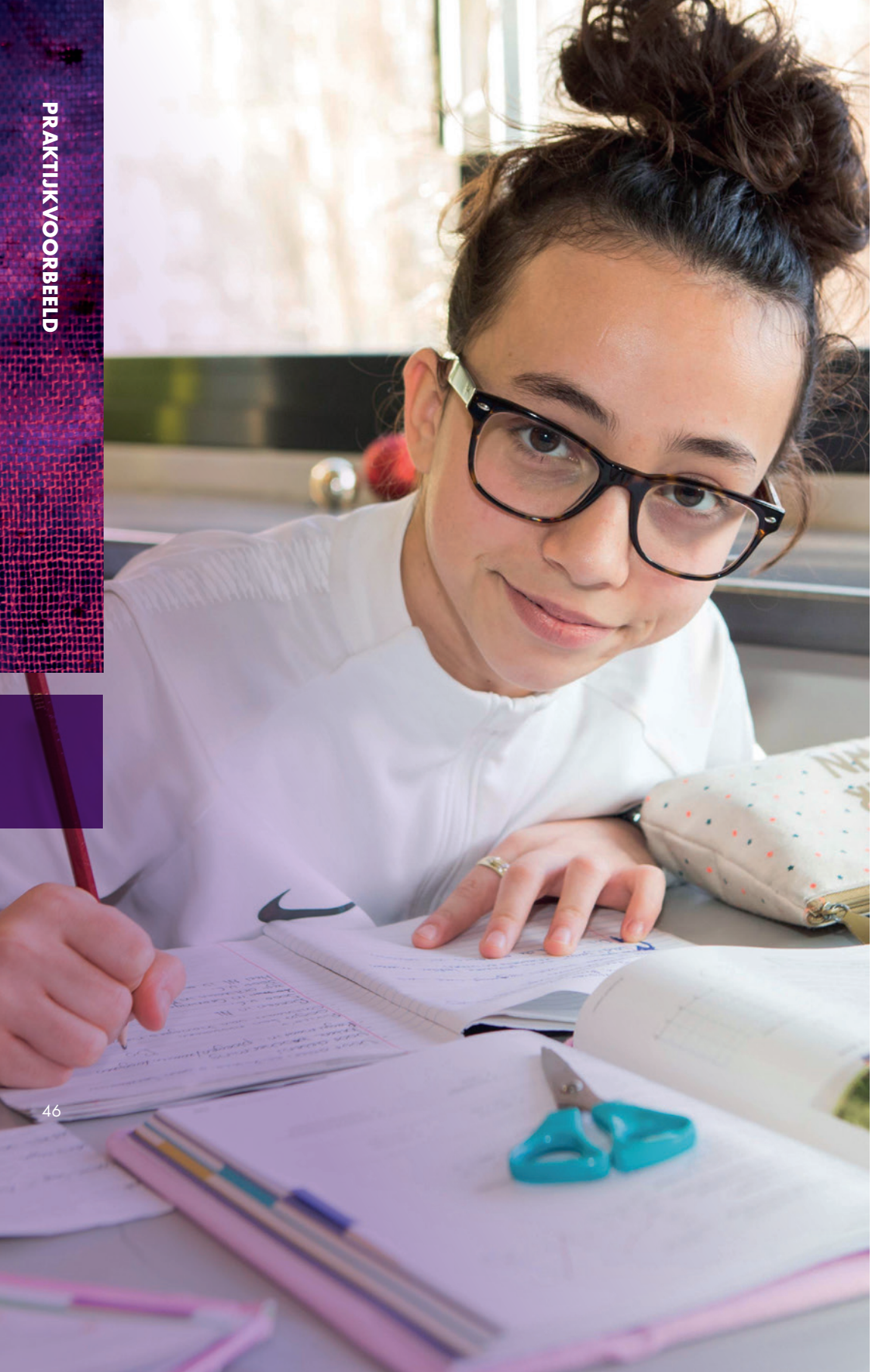
Ander aandachtspunt is preventie in de voorschoolse periode. Voorwaarde is: meer inzet in opvoedondersteuning vanuit het Centrum Jeugd en Gezin. Daarnaast moeten zo vroeg en zo jong mogelijk arrangementen worden ingezet. Dit alles kost tijd.

Prisma wil in de toekomst in principe geen leerlingen meer inschrijven in het sbo of het so. Alle leerlingen worden ingeschreven in het regulier onderwijs en het regulier onderwijs blijft verantwoordelijk. Arrangementen worden uitgevoerd binnen de reguliere basisschool en waar nodig (deels) binnen het gespecialiseerd onderwijs.

MEER INFORMATIE

Ina Rook
i.rook@sokampen.nl

www.sokampen.nl

8. SamenWerkTraject, Zwolle

Sinds 2018 werken praktijkonderwijs, entreeonderwijs en voortgezet speciaal onderwijs in Zwolle intensief samen met Tiem (voorheen sociale werkvoorziening gemeente Zwolle) om de kansen op de arbeidsmarkt van de leerlingen/studenten van deze scholen te vergroten. Door de samenwerking van zeven Zwolse scholen en Tiem krijgen jongeren meer zicht op hun arbeidsmogelijkheden en stromen zij zo mogelijk direct door naar een passende stage of (beschut) werk. De samenwerking is tot stand gekomen vanaf de werkvloer en de uitvoerders zijn eigenaar van het project. Op directieniveau en bestuursniveau is er volledig commitment.

PARTNERS

- Thorbecke Scholengemeenschap, praktijkonderwijs
- Talentstad, praktijkonderwijs
- Mbo Deltion College, Entree
- Mbo Landstede, Entree
- De Ambelt, vso cluster 4
- De Twijn, vso cluster 3
- Greijdanus College, praktijkroute - vmbo
- Tiem (voorheen sociale werkvoorziening gemeente Zwolle)

AANLEIDING

In de transformatieagenda '(Arbeids-)participatie en bijstand' van de gemeente Zwolle staat dat er in 2020 zoveel mogelijk Zwollenaren in een zo regulier mogelijke omgeving werken: een inclusieve arbeidsmarkt. Jongeren in vso/entree/pro worden expliciet genoemd. Deze groepen hebben hierbij een extra steuntje in de rug nodig. Het wegvallen van de Wajong, Wsw en dagbesteding vanuit de AWBZ, was aanleiding voor de genoemde partners om intensief samen te gaan werken met het doel deze jongeren een betere en eerlijke kans op de arbeidsmarkt te geven.

DOELEN EN AMBITIES

- Kansen van kwetsbare jongeren vergroten om door te stromen naar betaalde arbeid of beschut werk.
- Uitgebreider talentonderzoek doen bij leerlingen die niet weten wat zij willen.
- Stageplakken genereren voor Entreestudenten die (nog) niet in staat zijn om stage te lopen in het bedrijfsleven.
- Leerlingen ervoor toerusten (vaardigheden aanleren) om individueel extern stage te kunnen lopen.
- Leerlingen de vereiste werknemersvaardigheden bijbrengen.

DE PRAKTIJK

Leerlingen lopen stage bij Tiem en krijgen hierdoor zicht op hun arbeidsmogelijkheden. Zo mogelijk stromen zijn direct door naar stage of (beschut) werk. Het gaat om leerlingen met complexe

ondersteuningsbehoeften, die daardoor doorgaans niet aan de slag kunnen bij een regulier stagebedrijf. Zij missen ervaring en werknemersvaardigheden en hebben vaak geen realistisch beeld van de arbeidsmarkt. De stage en begeleiding bij Tiem is erop gericht dat de jongeren daarin meer inzicht krijgen, de benodigde vaardigheden ontwikkelen en doorstromen naar stage of (beschut) werk.

De accountmanagers en consulenten van Tiem werken samen met de vertegenwoordigende docent uit het onderwijs en met de stagedocenten. De onderwijskundige en begeleidende kennis en expertise uit het onderwijs komt samen met de expertise en kennis over de arbeidsmarkt van Tiem. Dat is de kracht van het SamenWerkTraject. Tiem stelt werkruimte, kantoor en werkbegeleiders ter beschikking.

DE LEERLINGEN

De doelgroep van dit traject loopt op school meestal vast en heeft vaak problemen thuis. De jongeren leren in dit traject in vrij korte tijd relevante werknemersvaardigheden en een aantal vakvaardigheden. Het doet deze jongeren meestal goed om met hun handen te werken in een omgeving die veel structuur en veiligheid biedt. Doordat ze hier al snel succeservaringen opdoen, krijgen ze meer vertrouwen in hun eigen kunnen.

> "Het is bijzonder om te zien hoe snel en hoe drastisch het zelfbeeld van deze jongeren in positieve zin verandert doordat ze ervaren dat ze dingen goed doen, iets goed kunnen. Veel jongeren hebben dat al heel lang niet of misschien nog nooit ervaren."
> *Wouter Bos, trajectbegeleider vso De Twijn*

DE OUDERS

Voorheen hadden ouders er vaak moeite mee dat hun kind naar 'de sociale werkplaats' ging. Dat imago heeft Tiem niet. Dat de naam, het logo en de cultuur zijn veranderd, heeft effect op de houding van de ouders. Ze kijken er nu anders, positiever, tegenaan. Ouders van pro- en vso-leerlingen maken zich vaak veel zorgen over de toekomst van hun kind. Komt mijn kind wel goed terecht? Krijgt hij of zij wel werk? Kan hij/zij wel voor zichzelf zorgen later? Ouders krijgen daarin gaandeweg het traject veel meer vertrouwen. Zij zien dat hun kind groeit en beter in zijn/haar vel zit.

> "De ouders zien ook dat hun kind succeservaringen opdoet en dat geeft hen vertrouwen in de toekomst. We zeggen ook tegen ouders: zie het als een eerste stap. De jongeren leren hier werknemersvaardigheden waarmee ze in principe meer mogelijkheden krijgen op de arbeidsmarkt."
> *Wouter Bos, trajectbegeleider vso De Twijn*

DE TRAJECTBEGELEIDERS

Deze constructie is bottom up door een groepje trajectbegeleiders bedacht en in een pilot uitgeprobeerd. Vanaf het begin waren trajectbegeleiders enthousiast over de aanpak, al duurde het bij de mbo-begeleiders wat langer, onder meer doordat de entree-studenten meer weerstand hadden tegenover de sociale werkvoorziening. Inmiddels zijn ook trajectbegeleiders in het mbo positief. Zij zien dat het jongeren meer kansen geeft om door te stromen naar niveau 2 en 3.

> "Dit is voor trajectbegeleiders van de scholen echt een extra mogelijkheid om kwetsbare leerlingen op de juiste plek te krijgen en meer kansen te geven. Zij zijn er blij mee dat er nu een route bij is gekomen die juist voor deze groep jongeren succesvol is."
> *Wouter Bos, trajectbegeleider vso De Twijn*

UITDAGINGEN

Er is overeenstemming vereist over de formatieve investering. Daarnaast zijn subsidieaanvragen en de administratieve belasting aandachtspunten.

OPBRENGSTEN

- Directe plaatsing in beschut werk.
- Directe plaatsing in betaald werk.
- Doorplaatsing naar een reguliere stageplaats.
- Opbouw van schoolgang (bij thuiszitters).

TOEKOMSTIGE ONTWIKKELINGEN

Omdat er als gevolg van de invoering van passend onderwijs ook in het vmbo steeds meer kwetsbare jongeren extra begeleiding nodig hebben, willen we de aanpak mogelijk uitbreiden naar het vmbo. Daarnaast streven we een intensievere samenwerking met het UWV na, omdat het UWV verantwoordelijk is voor de uitvoering van de beoordeling van het arbeidsvermogen (ABA). Eerder betrokken zijn betekent vaak een betere beoordeling.

MEER INFORMATIE

Wouter Bos, Trajectbegeleider Openbaar Onderwijs Zwolle en regio
w.bos@ooz.nl

GOOD
VIBES

9. Rehoboth Onderwijs & Zorg en Sébaschool, Ochten

Sinds 2009 leren en ontwikkelen leerlingen van regulier basisonderwijs (Sébaschool), speciaal basisonderwijs en speciaal onderwijs cluster 3 (Rehoboth Onderwijs & Zorg) onder hetzelfde dak als kinderen van de Dagbehandeling Jonge Kind (DJK) en kinderen van de peuterspeelzaal. Dit gebeurt onder het motto: 'kennis en expertise verbindt ons'. Kinderen worden 'uitgewisseld', er worden gezamenlijk activiteiten georganiseerd en er is een gemeenschappelijke personeelskamer. Ieder bestuur heeft zijn eigen personeel in dienst en beheert zijn eigen gebouw. De samenwerking vindt plaats op het niveau van de directie, het personeel en binnen de groepen. Zo is er voor ieder kind de juiste zorg en ondersteuning beschikbaar in de eigen regio.

PARTNERS

- Sébaschool, Ochten
- Rehoboth Onderwijs & Zorg, Ochten
- Gehandicaptenzorg 'De Schutse'
- Kinderopvang SVEG Ochten
- GGZ 'Eleos'
- Fysiotherapie/ergotherapie (Paradoxs)
- Logopedie (Houtman Buma)
- Maatschappelijk werk 'Mutare'
- Psychomotorische Kindertherapie 'Vol in beweging'

AANLEIDING

De gedeelde ambitie om passend onderwijs te realiseren voor alle kinderen met een reformatorische achtergrond binnen de regio, bracht deze partners bij elkaar.

DOELEN EN AMBITIES

- Passend onderwijs bieden aan alle leerlingen binnen onze regio.
- Thuisnabij onderwijs realiseren voor alle leerlingen.
- Groepsdoorbrekend werken: bao-sbo, sbo-so, so-djk.
- Werk maken van een actief terugplaatsingsbeleid tussen sbo en regulier basisonderwijs.
- Integratie bevorderen van kinderopvang, basisonderwijs, speciaal basisonderwijs en speciaal onderwijs op het gebied van leerlingenzorg, teams, cultuur en vakinhouden.

DE PRAKTIJK

Leerlingen van de twee scholen – regulier en s(b)o – kunnen op elkaars school onderwijs volgen, bijvoorbeeld voor bepaalde vakken. Ook doen kinderen van de peuterspeelzaal of van de Dagbehandeling Jonge Kind (DJK) mee met groepsactiviteiten in de onderbouw. Het onderwijs, de DJK en de peuterspeelzaal formuleren zo nodig samen leerdoelen.

Er worden gemeenschappelijke activiteiten georganiseerd, bijvoorbeeld een boekenmarkt voor ouders en kinderen in de Kinderboekenweek en een gezamenlijke 'workshopmiddag', waar per bouw workshops worden aangeboden waaruit kinderen kunnen kiezen. Zo werken kinderen uit regulier en speciaal (basis)onderwijs met elkaar samen en worden ze aangesproken op verschillende soorten intelligenties. Het succes van de integrerende activiteiten staat of valt met goede afspraken, duidelijke structuren en voldoende beschikbare handen. Bij het gebruik van het schoolplein geldt bijvoorbeeld de afspraak dat de leerlingen van het s(b)o voorafgaand aan elke pauze bespreken met welk spel ze meedoen, wie de spelleiders zijn en welke spelregels er gelden.

Medewerkers en teams van de verschillende scholen werken met en leren van elkaar. Zo werken intern begeleiders (ib'ers) van de scholen met elkaar samen. De kennis van de ib'er uit het s(b)o wordt ook benut in de groepen van de reguliere basisschool en andersom. Ook is er een gezamenlijke orthotheek ingericht. De verbinding tussen de scholen wordt versterkt doordat er personeelsleden zijn die op beide scholen werkzaam zijn.

DE LEERLINGEN

Kinderen hebben gezamenlijk pauze, sbo-leerlingen volgen lessen op de reguliere school en kinderen van de reguliere school die moeite hebben met bijvoorbeeld rekenen, doen mee met de rekenles in de sbo-groep. Voor de kinderen zijn er geen schotten tussen de verschillende scholen. Kinderen vinden het heel gewoon en vanzelfsprekend dat er op het plein ook kinderen rondlopen met het syndroom van Down en met andere zichtbare beperkingen. Kinderen reageren daar niet of nauwelijks op. Hierdoor ervaren kinderen in deze setting veel minder dat ze 'anders' zijn. Iedereen hoort erbij en is er voor elkaar.

> "Het gevoel van eigenwaarde van de s(b)o-kinderen wordt versterkt. Hebben ze bijvoorbeeld een broertje of zusje op de reguliere school, dan 'zitten ze op dezelfde school' en gaan ze er 's ochtends samen naartoe. Dat doet deze kinderen goed."
> *Jan Zwerus, directeur Sébaschool en Rehoboth Onderwijs en Zorg*

DE OUDERS

Was er in het begin bij sommige ouders nog wel sprake van stereotype beeldvorming, nu vinden ouders het vanzelfsprekend en mooi dat alle kinderen bij elkaar in het gebouw zitten, dat geldt ook voor de ouders van de reguliere school. Het is veelzeggend dat beide scholen de afgelopen jaren een gestage groei doormaken. Ouders vinden het prettig dat er veel zorg en expertise in huis is; dat maakt dat zij er vertrouwen in hebben dat hun kind goed wordt begeleid. Het maakt ook dat de drempel voor ouders om zorg in te schakelen of hulp te vragen heel laag is.

> "Als het nodig is om een kind naar het sbo te verwijzen, is dat voor ouders niet zo'n hele grote stap. De ouders kennen de sbo-leerkrachten al en het voelt toch eigenlijk 'als dezelfde school'. De drempels zijn weg."
> *Jan Zwerus, directeur Sébaschool en Rehoboth Onderwijs en Zorg*

DE LERAREN/HET TEAM

Aanvankelijk waren de cultuurverschillen tussen de teams behoorlijk groot. Zwart-wit gezegd was het basisschoolteam meer opbrengstgericht en didactisch en het s(b)o-team meer pedagogisch ingesteld. Het heeft een paar jaar geduurd voordat er echt sprake was van één team en één cultuur. Koers houden en doorgaan; dat was het adagio. Maar er zijn ook veel teambuildingsactiviteiten gedaan, die erop gericht waren dat mensen aan elkaar wennen, elkaars kwaliteiten leren kennen, elkaar leren vertrouwen en elkaar ruimte geven. Nu is het één team. Leerkrachten

van de scholen lopen samen pleinwacht, hebben één personeelskamer, werken samen in commissies en leren van elkaar.

> "Doordat de teams samen zijn gebracht, hebben leerkrachten geleerd om hun eigen werkwijze wat te relativeren. Ze zien en ervaren dat het ook anders kan dan ze gewend zijn. Ze groeien naar elkaar toe in de manier waarop ze omgaan met de kinderen."
> *Jan Zwerus, directeur Sébaschool en Rehoboth Onderwijs en Zorg*

UITDAGINGEN

Het kost tijd en energie om verschillende culturen bij elkaar te brengen, zodat er acceptatie en samenwerking gaat plaatsvinden. Op dit moment kunnen we spreken van 'één cultuur'.

OPBRENGSTEN

We realiseren hier een prachtige vorm van passend onderwijs: alle leerlingen krijgen binnen de regio de juiste vorm van onderwijs en/of zorg. Iedereen, met of zonder extra ondersteuning. We zien verbondenheid en samenwerking tussen de leerlingen, samenhorigheid en enthousiasme onder de ouders en samenwerking en collegialiteit bij de collega's. De scholen groeien hard. De Sébaschool is in 2006 gestart met 123 leerlingen. In 2009 betrok deze school een nieuw pand, waarin (in hetzelfde jaar) ook de Rehoboth Onderwijs & Zorg (voorheen de ds. D.A. Detmarschool genoemd) is gestart met 51 leerlingen. Op dit moment (2019) heeft de Sébaschool 371 leerlingen, telt Rehoboth Onderwijs & Zorg 101 leerlingen en heeft de peuterspeelzaal 40 kinderen.

TOEKOMSTIGE ONTWIKKELINGEN

Onze ambitie is vanaf augustus 2020 ook cluster 4-leerlingen op deze locatie op te gaan vangen. Het team volgt hiertoe op dit moment scholing. Daarnaast zoeken we naar mogelijkheden om in de toekomst meer- en hoogbegaafde leerlingen een passende plaats te bieden binnen onze scholen.

MEER INFORMATIE

Sébaschool en Rehoboth Onderwijs & Zorg
Jan Zwerus (directeur van beide scholen)
jazwerus@sebaschool.nl

Rehoboth Onderwijs & Zorg
Piet Westerlaken (bestuurder Rehoboth Onderwijs & Zorg)
pjwesterlaken@rehobothoz.nl

www.seba-rehobothschool.nl

10. Talentencampus Venlo

Op de Talentencampus Venlo (TCV) werken (speciaal) onderwijs, kinderopvang en andere voorzieningen sinds 2012 met elkaar samen om een samenhangend continuüm van krachtige leeromgevingen te realiseren voor een onbelemmerde brede talentontwikkeling en sociale integratie voor kinderen van 0-13 jaar. Dat gebeurt in een veilige omgeving waarin ontmoeting en samen leren centraal staan.

PARTNERS

- Talentcampus Venlo Basisonderwijs (bao)
- Talentencampus Venlo Speciaal Onderwijs (cluster 3 en 4)
- Talentencampus Venlo Speciaal Basisonderwijs (sbo)
- Spring Kinderopvang
- PSW Kinderopvang/ondersteuning
- Unik ondersteuning

AANLEIDING

Toen een aantal scholen voor een huisvestingsopgave (nieuwbouw/verbouw) stond, concludeerden de betreffende schoolbesturen dat het meerwaarde zou hebben om de huisvestingsgelden gezamenlijk in te zetten. Vervolgens hebben de teams elkaar gevonden in het Talentencampusconcept.

DOELEN EN AMBITIES

- Krachtige leeromgevingen creëren waarin kinderen van 0 tot 13 jaar hun talenten optimaal kunnen ontwikkelen. De leeromgevingen zijn krachtiger dan elk van de betrokken moederorganisaties afzonderlijk kan realiseren.
- Bijdragen aan de integratie van kinderen die eerder naar aparte speciale voorzieningen gingen.
- Het realiseren van de hoogst haalbare opbrengsten voor kinderen door dagarrangementen te realiseren waarin de verschillende onderwijssoorten, kinderopvang en jeugdzorg samenhangend zijn opgenomen.
- De TCV ontwikkelt zich tot een kenniscentrum voor onderwijsgevenden en ouders; het is een vindplaats voor antwoorden op ontwikkelvraagstukken en levert daarbij deskundige hulp.
- De ontwikkelde werkwijzen/opbrengsten delen met onze externe partners.

DE PRAKTIJK

De partners wonen onder één dak. De leerlingen zitten allemaal in een basisgroep (bao, sbo of so), maar maken als dat nodig is 'uitstapjes' naar andere groepen in het gebouw. Maximaal 15% van de kinderen volgt via 'passend arrangeren' delen van het onderwijs in een andere setting. Dat is mogelijk doordat er overal met vaste blokuren wordt gewerkt. Zo kunnen we individuele kinderen en groepen kinderen veel onderwijs- en zorg/onderwijsarrangementen bieden. We helpen elk kind een volgende stap te zetten, 'halen eruit wat erin zit' en geven echt passend onderwijs vorm.

We zetten een reeks aan communicatiemiddelen in om de driehoek kind-ouders-school goed te verbinden, bijvoorbeeld een nieuwsbrief voor ouders, e-mail en Facebook (van elke groep) en een ouderapp. Daarnaast zijn er rapportgesprekken, OPP-besprekingen (in het s(b)o), ouderavonden, vragenuurtjes en thema-avonden.

We werken campusbreed aan het pedagogisch klimaat en de pedagogische praktijk in de TCV. Samen is vastgesteld welke regels en afspraken overal gelden en welke juist verschillend zijn bij de verschillende expertises in de TCV. Sociale veiligheid is een belangrijk thema.

DE LEERLINGEN

Leerlingen vinden het heel gewoon dat ze voor bepaalde onderwijsactiviteiten aanschuiven bij een andere groep. Dat het gaat om verschillende onderwijstypen houdt hen niet bezig. Zo doet een so-leerling bijvoorbeeld voor bepaalde onderdelen mee in het reguliere basisonderwijs, en maakt een kind van het basisonderwijs dat moeite heeft met rekenen een uitstapje naar het sbo of het so. Ook wordt er verticaal gearrangeerd: kinderen uit groep 1 en 2 van het reguliere basisonderwijs die al kunnen lezen, gaan bijvoorbeeld voorlezen bij de kinderopvang.

Het leerproces van kinderen is erbij gebaat dat ze op hun eigen niveau met een groepje gelijkgestemden onderwijs krijgen. Ze zijn beter geconcentreerd en zitten beter in hun vel. Dat horen we ook van veel ouders terug.

> "Het mag nooit zo zijn dat leerlingen die meer kunnen, dat niet kunnen laten zien. Inclusief onderwijs betekent niet dat iedereen aan alles mee kan doen. Er is één pedagogisch klimaat, maar voor sommigen is iets anders nodig dan voor anderen."
> *Frans Vullings, directeur Talentencampus Venlo*

DE OUDERS

Ouders zien dat hun kind baat heeft bij de aanpak. Ze zien dat hun kind met plezier naar school gaat en zich goed ontwikkelt. Er zijn ook ouders die aarzelen om hun kind aan te melden voor de reguliere basisschool op de Talentencampus: haalt de aanwezigheid van so- en sbo-kinderen het niveau van het reguliere onderwijs niet naar beneden? De uitleg die zij krijgen is duidelijk: hun kind krijgt hier meer dan op andere scholen les in een homogene groep, omdat kinderen die extra ondersteuning nodig hebben (even) uit de groep worden gehaald om onderdelen te volgen in een so- of sbo-klas. Waar andere scholen leerlingen in het kader van passend onderwijs zo lang mogelijk in de klas ondersteunen, kunnen deze kinderen hier even uit de klas worden gehaald en gebruikmaken van de expertise van so en sbo. Dat is goed voor het kind, maar het geeft ook rust in de groep waar het kind even weg gaat. Deze toelichting haalt de aarzelingen bij ouders meestal weg.

> "Er zijn ook ouders die bewust voor deze reguliere basisschool kiezen, omdat ze het zien als een goede voorbereiding op de samenleving waar hun kind straks ook te maken krijgt met allerlei verschillende typen mensen."
> *Frans Vullings, directeur Talentencampus Venlo*

DE LERAREN/HET TEAM

De crux is dat alle medewerkers de hele schoolpopulatie benaderen met één visie, één blik, één taal, en dat de leerlingen dat ook als één ervaren. Belangrijk daarbij is dat de expertises van de mensen uit de diverse geledingen optimaal worden benut en worden doorontwikkeld. We zoeken voortdurend naar de balans tussen enerzijds verder integreren en samenwerken, en anderzijds het in stand houden en doorontwikkelen van de verschillende expertises van medewerkers.

De afgelopen jaren is er veel aandacht besteed aan de samenwerking met de zorgpartners in met name so en sbo. Ook de inzet van deze expertise is bij heel

wat kinderen mede bepalend voor hun functioneren en hun prestaties op school. We werken op de campus met vier verschillende zorgaanbieders. Streven is om dat goed te stroomlijnen en goede en eenduidige afspraken te maken, zodat alle kinderen die dat nodig hebben op school de juiste zorg krijgen.

> "Verschil maken in samenhang; dat is ons handelsmerk en onze kracht!"
> *Frans Vullings, directeur Talentencampus Venlo*

UITDAGINGEN

- (Delen van) wettelijke regelgeving.
- Rechtspositionele verschillen tussen onderwijs en kinderopvang.
- 'Traditionele ordening en uitvoering' binnen het onderwijs past niet altijd binnen de Talentencampus Venlo.

OPBRENGSTEN

- Een gezamenlijke verantwoordelijkheid voor leren en ontwikkeling van kinderen en medewerkers en een bevordering van zowel individueel als groepsleren.
- Een reflectieve en onderzoekende houding.
- Een participatiecultuur; kinderen, medewerkers en ouders voelen zich lid van de campusgemeenschap en participeren daarin voluit. Ouders en kinderen kunnen meeleven, meehelpen, meedenken en meebeslissen over ontwikkelingen binnen en rondom de Campus, zowel informeel als formeel.
- Een pedagogisch optimisme en een sterk geloof in de eigen ontwikkelingskracht van kinderen en medewerkers. Er wordt rekening gehouden met de psychologische basisbehoeften (autonomie, competentie en relatie) van alle betrokkenen.
- Een professionele en persoonlijke aanspreekcultuur.

TOEKOMSTIGE ONTWIKKELINGEN

We verbeteren de TCV vooral door concrete actie, die ervoor zorgt dat alle lagen in de organisatie in beweging komen met een merkbaar positief effect op samenwerking en verbinding en met meet-, merk- en werkbare resultaten.

In overleg met ministerie en inspectie wordt gezocht naar oplossingen voor belemmerende gevolgen van wet- en regelgeving, die hierboven zijn genoemd (onder 'Uitdagingen').

MEER INFORMATIE

Frans Vullings
f.vullings@talentencampusvenlo.nl

www.talentencampusvenlo.nl

COLOFON

Tekst: Tekstbureau Elise Schouten
Inleiding: Dolf van Veen van het NCOJ
Vormgeving: BUREAUBAS
Fotograaf: Petja Buitendijk
Druk: Drukproef

Zowel in het primair onderwijs als in het voortgezet onderwijs werken steeds meer reguliere en speciale scholen met elkaar samen. In sommige gevallen is er sprake van integratie. Uit de praktijkvoorbeelden in deze bundel blijkt dat er heel wat bij komt kijken om samenwerking en integratie te realiseren, maar dat de winst van dergelijke intensieve samenwerking groot is; zowel voor de leerlingen, voor de ouders als voor de school. Scholen die deze weg eenmaal zijn ingeslagen, worden door de positieve effecten sterk gemotiveerd om de samenwerking voort te zetten en verder te intensiveren.

www.steunpuntpassendonderwijs-povo.nl
www.ncoj.nl

Steunpunt Passend Onderwijs
VO RAAD
PO RAAD
Nederlands Centrum Onderwijs en Jeugdzorg